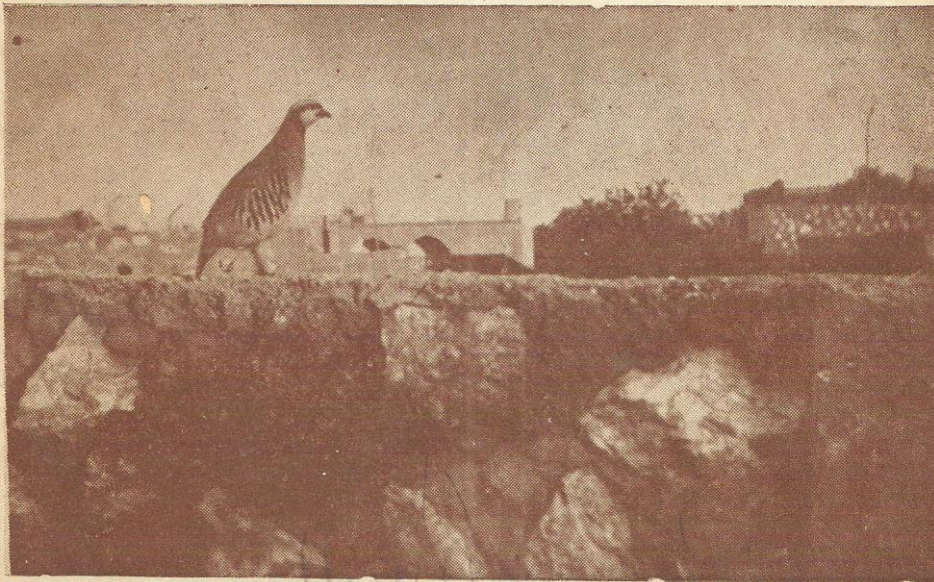

هيووا

گوتقارنكى نهدوبى و زانستى به مانگى جارتىك ده رنه چى

ژماره - ۷ - سال - ۱ - رى بهندان - كانونى دووهم ۱۹۵۸

دیمه نیکی شاری کویه

لهم ژماره بهدا

۱ - میژووی شاری کویه	۶ - کوردانی به ناو بانك
۲ - میژووی به درخان پاشا	۷ - تهندروستى
۳ - ویژه « تهدهب »	۸ - هیواو خوینده وارانی
۴ - بهرهو خوینده داری	۹ - لهزنجی هه ژارانا
۵ - دیوانی هیوا	۱۰ - چيروكى ژماره و

ناو و نېسانی هیوا

بەغداد شه قامی زه‌هاوی یانه‌ی سه‌رکه‌وتن
ته‌له‌فون ۲۸۴۰۰

خاوه‌نی ئیمتیاز یانه‌ی سه‌رکه‌وتن
مودیری مه‌سئوول : حافظ مصطفی قاضی

نابوونه

دینار	فلس	
۱	۲۵۰	نابوونه بو ده‌روه‌ی عراق
۱	۰۰۰	نابوونه‌ی سالیکی له‌عراق دا
۰	۷۵۰	بو قوتابی
فلسه	۱۰۰	دانه‌ی به

پاره‌ی نابوونه پیشه‌کی ئه‌دریت
وه به‌م ناو‌نیشانه ئه‌نیریت
بغداد : شارع المستنصر ۱۳ - ۳۹
(حافظ مصطفی قاضی)

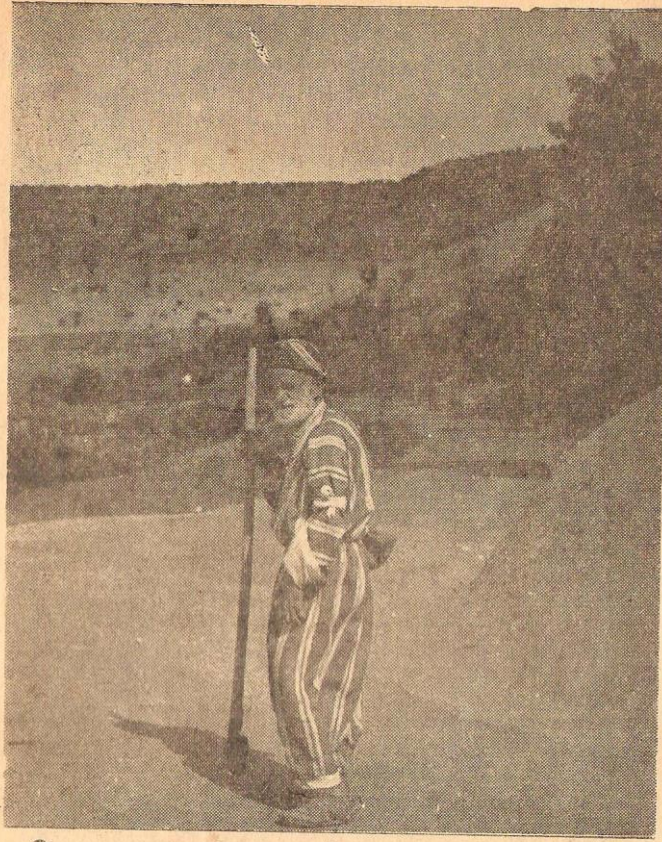
هيووا

گوڤاريكى ئهده ئېو زانستى يه مانگى جاريك ده رته چى

ژماره - ۷ - سال - ۱ - رى بهندان - كانونى دووهم ۱۹۵۸

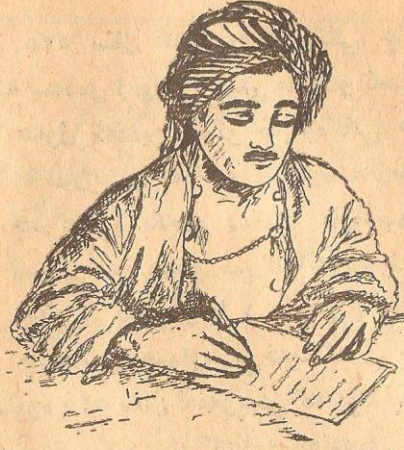
لهم ژماره يه دا

- ۱ - ميژووى شارى كويه : نووسيني طاهر احمد حويزى
  - ۲ - ميژووى بدرخان پاشا : به شيوهى بادنيانى نووسيني حافظ مصطفى قاضى
  - ۳ - ويژه : نووسيني شيخ محمدى خال
  - ۴ - به ره خوينده وارى : كهركوك كچه كورد : پرشنگ
  - ۵ - نووسيني زمانى كوردى - فوئاد زه كى هه نار : كولييهى پزيشكى
  - ۶ - نمونهى كوردى په تى : محمد مصطفى كوردى : سليمانى
  - ۸ - ديوانى هيووا
  - ۹ - كوردانى به ناوبانگ : جه ميل به ندى
  - ۱۰ - جه لالى يه كان : نووسيني احمد خواجه
  - ۱۱ - به شى تهن دروستى : دكتور عبدالرحمن عبدالله
  - ۱۲ - چيروك له زنجى هه ژارانا گورينى : ع + پەروش
  - ۱۳ - به شى هيووا خوينده وارانى
  - ۱۴ - چيروك ژماره : ساجد ئاوار
- وه گه لى شتى تریش ئه خوینته وه

له شعری کامه ران

ئەي خاتۆ گيان ، من ره نجبه رم
بۆيه ئيجگار (خاك) په روم
با ، هه ر گوراني كهي جار ان
بليين هوه بۆ كوردستان
« ئەو كەسەي لەمردن ترسنا »
« لە كارواني خهبات جي ما »

برايته

سالى نوڭى و سەردەمى ژياننان ھەر بەخۆشى بىتو دوورين لەتالايى
ژيانى ناكۆكى و دوو بەرەكيتى و دوودلى و ھەموو نەخۆشى يىكى
كۆمەلايتى و بەدەنى .

براگيان وا لەناوەندى يەكەمىن مانگى سالى ۱۵۱۹۵۸ ژمارە ھەوتى
گۆقارى ھىوات گرت بەدەستەو بەروويكى خۆش و گەشەو پەرەگانى
ھەل ئەدەيتەو ھەل ئەدەيتى خۆتا ئەتەيت ئۆخەي بەواتەي ، ئەم و ئەو
ھەتەمان نەکردو بەرامبەر بەيانەو بەرئۆھ بەرانى گۆقارى ھىوا دلمان
نەگۆرى .

كاكى خۆيندەوار لاموايە ئەزانىت ھەر فرمانىك لەناوئەمەدا
لەپشەو ھە دەستى بەرئەتتى زۆر كۆسپى دىتەرى ، بەلام
چەكۆسپىك ؟ ئەنجامى يابەسەرو مالەو تياچوونە يابەپەلە پروزكى
ھەلاننە ، بەلام لەگەل ئەمەشا ئەتەم بۆئەمەي دواكەوتوو كەويستمان
بۆسوودى كۆمەلايتى وەيا بۆخۆمان فرمانىك بەكەين يەكەمىن شەرت
كۆل ئەدانەو بەس ! ئەو مېژووى گۆتەمبەرگ داھىنەرى چاپگەرى
بۆخۆينەو . بزائن لەدواي چەرمە سەرى يكى زۆر توانى بەئاواتى

خۆی بگات وه ٥٢٥ سال له مه و بهر چاپی داھینا و به ئامانجی خۆی
گهشت .

به لام له دوای ٥٢٥ سال كه هه موو جوړیگی چاپی تازه داها تو
زۆر بوو گه یشتینه سه دهی زهرو كه شفی مانگ و نه ستیره به ناشكوری
نایم تازه ئیمه ههول ته دهین وه كو نه ته وه كانی هه ره دوا كه و تووی
جیهان چاپخانه یه كمان ببی و نه مانه وی پیاوه مه زنه كان مان هه ست
به م ناته واوییه جهرگ بره بگه نو دهستی یارمه تیمان بده نه ده ست
كه هیچ نه بیت لاسایی ئه م هه مو شیر كه تانه بگه ینه وه كه چون پیک
هاتوو ئیمه یش به کرینی بهش وه یا (سه هم) چاپخانه یه کی باش
بکرین و به ناوی چاپخانه ی هیوا وه بی خه ینه گه رر . به لام داخه كه م
زۆر ترسم کی نیشتوو وه ٥٢٥ سال له مه و ییش كه گوته نبرگ چاپی داھینا
له دوای خۆی وه صیه تی کردییت كه نابی نه ته وه ی كورد چاپخانه ی
هه بیت ! ئنجا نازانم براینه ئیوه ئه ئین چی !

لامان وایه ئه گه ر برا خوینده واره كانی شیمان كه میك دهس له وورده
خه رچی یه ك بگه نه وه دیسان هه ر باشه نه توانن پاره ی سالانه ی گو فاری
هیوا دوانه خه ن و به پسته دا وه یا به هوی باوه و پیکرا وه كانمانه وه
بومان بنیرن تا وه كو هیزی تی كوشانمان به گورر ترییت !

میزوی کویہ

نووسینی طاہر احمد حویزی

کویہ شاریکی زور کونہ لہسہرسنگی چیای ہیہیت سولطان
جی نیشن بوہ کارہ ساتی میژویبی لہ گہل میژوی ہیولیرا جیاوازی یہ کی
ٹہوتوی نیہ ، لای ژووورو وہ روژہ لاتی کویہ بہ چیا وہ لای روژٹاوی
بہ ہندی گرد ، لای خواروی بہدہشت دورہ دراوہ وہ لہ روژہ لاتی
ہیولیروہ ہشتا کیلومہ تر دورہ • دیمہ نی ٹہم شارہ بہ زستانان کہ بہ فری
لی ٹہباریت ہیجگار جوانہ ، لہ بہ ہارانا کہدہشت و چیا سہوژہ بی و تیشکی
روژ لہ بہ فری پاشماوہی زستانان ٹہدا ، پرشہی سہوژہ گیاو برسکہی
بہ فرو کانیو ٹہمہندہ جوانن ہمو ٹادہ مزادیک بہدیتی ہست بہ ژانیکی
ٹازادی و کامہرانی ٹہکات و ماندوتی و سزای روژانی رابوردوی لہ پیر
ٹہچتہوہ •

ہر لہرووی جوانی سروشتی ٹہم نیشمانہ پیروزہ وہیہ کہ زور
پیاوانی زاناو شاعری بہ ناوبانگ یان تیا ہل کہوتووہ وہ کو خوالیخوشبوو
شاعری مہزن حاجی قادر وہ زاناو عالی ناودار مہلای گہورہ وہ بہ سہ خواہت
وینہی حاتمہ ہماغای کویہ ، ٹاہم پیاوانہ و زور لاوانی تری
تازہ پیگہ پشتو ہمو زادی ٹہم وولاتہ پیروزہن •

کویہ قہزایہ کی ہیولیرہ تہنیا ناحیہی تہق تہقی لہسہرہ ، سہرژماری
سالی ۱۹۵۷ ی گہشتوتہ (۳۰۲۰۲) کہس •

میژووی رابووردووی پرره له کاره سات به تاییه تی له سه رده می
 شهروهه رای بهینی ئاشوری و میسیدییه کان و نه وده وله تانه ی له ئیرانا
 دامه زراون وهك ئاخمه نه نی ، نه شکانی ، ساسانی وه رومه کان
 له وسه رده مه دا شاری کویه بوته پی شیلگه ی له شکر ئارایی بهینی
 نه مده وله تانه و دانیشتوو کانی گه لیک سزایان دیوه و زور جار شاره که یان
 ویران کراوه و ئاوا بوته وه هه ر وه ها له ده وری (فتوحاتی ئیسلامی) دا که
 عه ره به کان له ریگه ی هه ولیره وه توانیویانه شاری هه رموته بگرن که نزیکه
 چوار کیلومه تر له خوارووی روژئاوای کویه دووره وه له پاشانا له دوای
 شه ره شیریکه ی زور شاری کوهساریشیان گرتوو که کویه ی ئیستایه
 له بهر نه مه ی کوهسار بهوشوینانه نه لکن که ناوچه یه کی پرچیاو شاخاوی یه
 دوورنیه ناوی کوهساریش کورت کرابیتته وه و بویت « به کویه »
 وه له دوای ده وری عه باسیه کان وهك زور جیگای دی حوکمی دهر به گی
 له کویه دامه زراوه وه سنووری تا روخی راستی زیی کویه (زایی گچکه)
 رویشتوو ، له وسه رده مه دا له گه ل حکومه تی سوران و حکومه تی
 نه رده لانا هاوسنوور بوون وه له پاشانا نه م ناوچه یه خراوه ته سه ر حکومه تی
 سوران • ههروه کو له پیشه وه باسما ن کرد زور له میژوه شاری کویه
 کانگای زانستی و علم بووه ئیستایش له مرووه وه به دو اکه وتو ناژمیریت
 پانزه مز که وت و سی ته کیه و خانه قایهك و سی قوتابخانه ی سه ره تایی کوران و
 دوو قوتابخانه ی کچان و مه کته بیکی ناوه ندی کوران و باغچه ی ساوایان
 وه قوتابخانه ی ئیواره یی تیا هیه وا نه مسالیش بنای خویندنگای گشتی
 ته واو نه کریت ، وه دوورنیه له ماویه کی که ما نه م شاره ش له رووی
 خوینده واری و پیشکه وتنی بازرگانی و ئابوری و کشت و کاله وه
 زور پیشکه ویت و بیته شاریکی گه وره •

به درخان پاشا

به درخان پاشا کوری (عبد
الخانی) سال ۱۸۱۲ م وپشتی مرنا
بابی وی عهمری وی ههژدا سال
بو ئه کو بوئه میری جزیرا
(بوتان) • ئه و وولات وی
وهختی بن دهستی حکومتا ترکا
• • بو

به درخان پاشای دوو شوول
دانانه برام بهری خو :

۱ - ریکی نه ده ته مفسدی ترکا لناف وولاتی • ۲ -
کوردستانی له بن دهستی ترکا ده ربکته ، و براینی لناف هه می
کوردای پیدای بکته •

راستی ئه وی وهختی مازن وشيخت (وانی و حکاری و خیزان
وموشی) حازر بون بو هاو کار به درخان پاشای بو فی شوولا باش
وهه میا سه ره ستیا کوردستانی تقیا • ئه کو میری دیتی و صانه ، خو حازر
کر بوو شوول کرنی •

بهري همي شوولا كارخانه يه كا فیشه كو وتفهنگا لباژيري (جزيري)
دانا، ودهست بگهلهك شوولا كر كو خيرا مله تي تيدايت •
تركا ديت تفه خرابه بوو وان، چنكي ذي ژ بن دهستي وان چنه
دهري، رابون دهست دانه فساديي لنا بينا ميري وفهليت بوتان، فهلا قانع
كرن كو پاره نه دهنه ميري ودرمنيا وي بگهن (ميجر «سون» خوداني
كتيبا «سياحة متكررة وخفية في كردستان ص ۱۵۶» تيژت: «سبهي
راستي نهوي هيلاي مير شهري فهلا بگهت، نهوان فهلا گوهي خو دا تركا
ودرمنيا ميري كرن چنكي تركا تفيا ليك بگهفن دا هدرود رهخ زه عيف
بين ودا نه شين بهرام بهري وان رابو هستن چنكي هندي كورد وفهلا
بون گهلهك مروفيت ايك بوون») مير رابو سهرخو لگهل - ۱۰ - هزار
ميري بچهك وشهري فهلا كر، وبی بهلا اينانه سهریوان • حكومهتا تركا
گهلهك بي سهر و بهر بو وصههما ميري كهته سهری، رابو جهند مه ندوب
فريكرن دا ميري قانع بگهن كو شفی شوولي فهبت وكوردستاني داتنه
رهخه كي وههچي تشتي بفيت دا بدهني، بهلي نهو مه ندوب نه شيان ميري
قانع بگهن •

نهوي وهختي حكومهتيت اوربا ژ حكومهتا تركا خاصت كو حهقي
فهلا نهويت ميري شهريوان كرى تفيت بيته اسطاندن، تركا ديت تفه
حيجهته كا باشه بو طه فاندنا ميري ومروفيت وي رابو نه مرهك دا (حافظ
باشاي) مازني عهسكهری اناضولي كو ميري بينته استانبولي، نهوي
مه ندوبهك هنارته نك ميري دا قانع بگهت بهلي نه شيابي وه كو مه ندوبيت بهري
حكومهتا تركا مه جبور بو عهسكهره كي گهلهك مازن هنارته شهري ميري،
بهلي مير شياوي عهسكهری وبی بهلا اينانه سهریوان، و رابو پشتي هينگي بي

طرس و بی لهرز سهر به ستیا و ولاتی خو بلاف کر .
وسالا ۱۸۴۲م پاره بنافی خو ده ری خاندن ، وحدیدی خو مازن
کر هتا گه هیشتا (وان وسابلاخ ورواندز و موصل و سنجار و سعرد
ویران شهر و سیورک و دیاربکر و اشنه و ارمیه) .

حکومه تا ترکا رابو عهسکه ره کی مازن بسه روکیا (عثمان باشای)
هنارته شهری میری هه ردو عهسکه ر گه هیشتا ایک نیزیکی (ارمیه)
وده ست بشه ری کرن . لفی و هختی نه خوش (میر عزالدین) مرو فی
میری و سه روکی ره ختی چه بی بی عهسکه ری وی بو رابو هاری ترکا
کر بمیرفا و شیان جزیری بسطین . میری نه کو گولی بوی ، هنده
عهسکه ری خو هیلا لشه ری (عثمان باشای) و هنده ک لگهل خو بره
جزیری بو شه ری عزالدینی و نه و ترکی لگهل وی ، بستی شه ره کی
باش شیا جزیری بسطینته فه .

به لی خیانه تا عزالدینی قوه تا میری بی سه رو بهر کر ، نه شیا شه ری
بکته لجزیری ، جو قه لعا (اروخ) و ده ست بشه ری (عثمان باشای)
کره فه ، هه شت هه یفا ترکا و عزالدینی ره خیت وی گرتن ، میر و مرو فیت
خو بی نان و ئاف مان ، مه جبور بو لگهل مرو فیت مایی خو با فینه لناف
شه ری و قه لعی پیلین ، شه ره ک کرن و ه کو شیرا ، به لی نه شیانه دوژمنا ،
دیماهیکی میر و دوو کوریت وی هاتنا گرتن و هنارتنه استانبولی سالا
۱۸۴۸ م .

هندی هند حکومتا ترکا بی خوشبو کو شیانه به درخان پاشای
(مه دالیه ک) چی کرن نافی وی کرنا (مه دالیا شه ری کوردستانی)

دانه وان مروفا ئه ویت شهری میری کرین •
باشی میر هنارتنه جزیرا (کریت) ولویری گه لهک خزمه تا کورد
و کوردستانی کر باشی زفراندنه استانبولی و پاشی هاته (شامی) و ما
لویری ۱۰ سالا حتی چویه بهر رحمه تا خودی سالا ۱۸۵۸ وهاته فهشاردن
لمحلا (صالحی) •

• یاوه رگریته

له خولا صهی تاریخی کوردو
کوردوستان و کوردانی به ناوبانگی
خوالیخوش بوو ئه مین زه کی به گ
• وه رگراوه

پرسی

ئیمامی مزگه وتی شیخ فتاح له خانه قین خوالیخوش بوو
ماموستا مهلا سید حکیم که پیاویکی زاناو خوشه و بستی
هموو کوردان بوو روزی ۱۵-۱۲-۱۹۵۷ گیانی پیروزی
به بههشت سپارد ئه خوازین یهزدانی مهزن سه بووری
• هممولایه ک بدات

ویژه

نووسینی : شیخ محمدی خال

ویژه « ادب » ی هموو گهلیک وه ک کالایه ک وایه بوئهو گهله ،
ئنجبا یا وه ک کالایه کی فراوانی ، پان و پوری ، بالاپوشی ، ئاودامان
وایه که به قهده گهله که ی بی ، له به رزی و گه ورپی و پان و پورپی دا ،
وه به ته و او ی دای پوشی ، یا وه ک کالایه کی که م و کووری ، کورت و
کویر وایه که له له شیا نه چهرخی •

ئنجبا به پی یه که ته ماشائه کهین له ناو ویژه دا ویژه ی و اهه یه وه ک
کالایه کی بالاپوش وایه له بهر گهله که یا ، وه له سه ره وه تاخوار دای
گرتوه ، به لکو گه زیکیش له به رپی ئه خشی ، وه ک ویژه ی فهره نسزی
وانگلیزی و رووسی و گه لی ویژه تر ، که به راستی له گه ل گه ورپی
گهله که یا نا جووت و به رامبه ره ، وه به موو که م و کوورپی نیه •

وه یا له ئه ژنو یا به تی ، وه نیوه ی له شی به ده ره وه یه ، وه ک گه لی
ویژه تر یه کیکیان ویژه ی عه ره بیه •

وه یا له سه ر سنگیتی وه ک سوخمه ، قولانجیک نه بی له له شی که دای
ئه پوشی ، ئیتر هموو گیانی به ده ره وه یه ، وه ک ویژه ی فارسی و
کوردی •

یا وه ک په تیک وایه له ملی گهله که یا که هیچ دا ناپوشی له له شی ،
وه له هیچ باب ته تیکه وه به ته و او ی مه به سی به جی ناهینی ، وه هه رچی که لک

بی نیستی وه ک ویزهی تورکی ، که نه گهر ووتهی بیگانهی لی دهر
بینیت هیچی نامینته وه *

یاخوبلین : ویزهی هه موو گه لیک کاتییک پیی ئەلین باش
که وه ک ئاوینهی بالاپاو وا بی بو گه له کهی ، وه له هیچ رووپه رره یه ک
له رووپه رره کانی ژیا نا که مو کوورری نه بی ، نه له به شی منالانا ، نه له به شی
پیاوان و ژنانا ، نه له به شی خوشیی دا ، نه له به شی ناخوشیی دا ، نه له به شی
کومه لایه تی دا ، نه له به شی بازرگانی دا ، نه له به شی کشت و کالا ، نه له به شی
پاشه که وتی و ئابووری دا ، نه له به شی پیشه سازی دا ، نه له به شی ئایینی دا ،
نه له ناومالا ، نه له دهر وه ، نه له مز گه وتا ، نه له قوتابخانه و زانستگادا ،
نه له سینهماو سهرشانودا ، نه له ته مسییل و لاسایکه دا *

ویزه ی هه موو گه لیک که نه مانهی پرر کرده وه بوشایی تی
نه هیشته وه ، نه وویزه به ویزه به کی باش و ته وا وه ، وه کالایه کی
ئاودامانی وایه بو گه له کهی که بی پاریزی له هه موو سهرماو گه رمایه کی
روزگار وه ئاوینه یه کی بالاپاوی وایه که گه وره یی که له کهی به ته واوی
پیشان بدا *

ئسجا با ئیمه به مچاوه ته ماشایه کی ویزه ی کوردی بکهین ، وه به م
ده ستوره له سهنگی محه کی بدهین تاله ته را زوودا بی کیشیین ،
وه بزاین که له کام جو ره له م جورانه ی پیشوو *

ئمه ئاشکراو نومایانه که ویزه ی کوردی - وه ک زورترینی ویزه ی
روژه لاتی ناوه راست - به شی خوراک و پی بژیوی ئیمرومان ناکات ،
وه پی ویستانی ژیا نمان پررنا کاته وه ، نابینیت ؟ نه گه ربه وی نامیلکه یه کی
کوردی له چیروکا ، یا له داستان و سهر گوزه شنا ، یا له ئاگاداری به کی

تیگرایی « معلوماتیکی عامه » دا بدیهته دست مناله کانت هه ریه که به بیی ئەندازهی تی گه یشتن و ته مه نی خوی زور زور سه رسام و سه راسیمه ئەمی نیت و نازانیت چی بکهیت و چونی پهیدا بکهیت ، چونکی نیه و نه نو سراوه و ئەهوی که هه شه کهم و کووررو کورت و کوپرو چلکن و ناشیرینه له هه موور و به کهوه .

وه ئە گهر بهوی نامیلکه یه کی گورانی بکرریت له نامیلکه کهی پیشوو سه رسام تر ئەیت ، نازانیت چی بکهیت ، وه چونی پهیدا بکهیت ، چونکی هه ژاریمان له مروه وه گه لی زیاتره له هه ژاری پیشوومان .
وه ئە گهر بهوی نوو سراویک پهیدا بکهیت که بو کومه ل و گه ل دست بدات به تیگرایی ، وه بی به خوراکي ژیری و بییری ئەوان ، ئەوه هه هیچ نایی قسه ی لی بکهیت .

بهلام له وولاتی بیگانا ئە گهر بهوی شتیکی وا بکرریت له بهر زوری نازانیت کامیان هه ل بژیریت ، یه ک له یه ک جواترو ریک و پیک تره ، به مرنه گه بهرگ جوان ، کاغه ز جوان ، چاپ جوان ، سه ری باسه کان جوان ، ووتار جوان ، مه بهس جوان ، وینه جوان ، نرخ هه رزان ، واته ئەوه ندهی ئیمه سه رسام ئەبین له بهر نه بوونی ئەم نامیلکانه ، ئەوه نده ئەوان سه رسام ئەبن له هه ل بژاردنی له بهر زوری بان .

ئه گهر راست ئەوی روژیک چاومان روون ئەیته وه که بیسین به شی منال و به شی ژنان و به شی خوینده واران لاکولان و به شی قوتابی مه کتبه کان و به شی فقی و به شی مه لا و به شی خوینده واره به رزه کان نامیلکه و سبی پاره ی چاپ کراوی بی ، وه هه ریه که خوراک و پی بژیوی خوی به ئاسانی دست بکهوی ، وه ئە گهر یه کیک ویستی لوره لوریک ، یا گورانی یه ک بلی

بهشی ټویش به زیاده وه بی *

جا که و ابو و ویژه ی کوردی بو ایمر وی ټیمه وه ک ک الایه کی
تسک و کورت وایه بو پیاویکی گوره ی بالا بهرز *

چاک ترینی دهرمان بو ټم دهرده کوشنده یه ټمه یه ههرچی ټه زانی
بنووسی دهست بکا به نووسینی ، وه ههر که سه له چی دا به هره ی هه یه
بیخاته سهر کاغز ، تا له ماوه یه کی که ما تفاق و که ره سه و که له پووریکی
زور به چی بیلین بودوای خومان ، ټنجا له پاشه روژا ټم نووسراوانه
له بیژنگ ټه درین ، ههرچی باش و به که لک بی ټمی نته وه ، وه ههرچی
خرایش بی ټه رو او ټه چیتیه وه په رده ی نه بوون ، وه ک قورټان
ټه فهرموی :

(فاما الزبد فیذهب جفاء ، واما ما یفیع الناس فیمکث فی الارض) *

- ماویتی -

مژده

میژووی کوردو کوردستان دانه ری شیخ محمدی
مهردوخ وه راگیری محمد فدا بهم نزیکانه پیشکدهش
به خوینده وارانی به ریز ټه کریت ټه مهش ژماره یه که
له چاپ کراوی هیوا *

بهره و خوینده واری

که رکوک : کچه کورد : پرشنگ

نه خوینده واری دهردیکی
گرانی کومه لایه تی گه له که مانه ،
ده سیکه گه وری هه یه
له دوا که وتیا ، وه یه کیسه که
له سه رچاوه کانی سه رلی شیوان و
ژیرده سی ، کوت و زنجیری
کونه په رستی مان نه کاته مل و
له ریگه ی راستمان لانه داو
تروسکه ی شادی و به ختیاری و

کامه رانی مان له ناوا نایه لی • به هوی نه وه وه هه ژاری و نه خوشی و
دهردی سه ری نه مانگریته وه وه له هه مولایه که وه گه مارومان نه داو
ته نگ مان پی هه له نه چنی تانه مان خاته چالی قوولی هه ست به هیچ نه کردن و
دل مردنه وه •

گه لی نه خوینده وار له هه مولایه که وه دوژمن دانی لی جیر نه کاته وه و
له هه موخوشی به کی ژبانی بی به ش نه کاو نه یکا به هویه ک بو هینانه به ره م
بوسودی خوی ، تاشه وهی ناؤمیدی و میرده زمه ی باوهر به خونه مان

همو گیان و لهشی دائه گری و نه بی بهمه کینه به کی بی گیان که خاوه نه که ی
نه یخانه گهرو شتومه کی پی دینته بهرهم *
بهلام گهلانی خوینده وار زاناو وریان ، پی گه شتوو تی گه شتون ،
روژ بهروژ ههنگاوی نوی نه نین بوپیشه وه ، وه ئالای نیشتمان پهروه ری
بهرز نه که نه وه تی نه کوشن بوسه رهستی و ژیانی بهختیاری وه بو
بهرز کردنه وه ی پایهی ئابوری و کومه لایه تی ووو * * * * * تاد * * * * * یان *

گهلانی خوینده وار له ژیانی خویانا هیچ کوسیکی وایان نایه ته ری
وه کهس به ئاشکرا ناتوانی دس بینته ری یان ، وه نه گه به ته له که و پیلان
ری خوش کرد بوئه وه ، به خیرایی پیی نه زنان وه به سزای خوی
نه گه یه نن و نایه لن به و ئامانجه پیسه تاوان کارانه ی خوی بگات *

جاله مه وه بوهاو ولاتی یانی به نرخم دهر نه که وی که خوینده واری
به هره یه کی چند پیروزو به نرخ و پیویسته بونه ته وه ی کوردی له کاروانی
گهلان به جی ماوو پاش که وتوو *

پیویستی سه رشانی هه مولایه کمانه ههول بده یین نه م به هره یه دسی
خومان بخه یین ، تابگه یه ریزی نه و گه له پیش که وتوانه که نه مرو ناویانگی
پیش که وتن و زانیاری یان دهنگی داوه ته وه له جیهانا * له م سه ده به دا
که سه ده ی زاین و هونه رهنده یی به ، سه ده ی نه توم و هیدروژین و مانگی
دهس کرده ، واجییکی زور گه وره له سه ره مو براو باو کی که ،
له سه ره مو ئاده می زادیکی به شه ره فی نیازیا که ههول بدا بوبلاو کردنه وه ی
خوینده واری له ناو گه له که مانا ، دسی یارمه تی دریزکا بو خوشک و برا
نه خوینده واره کانی ، ریگای راستیان بوزون کاته وه تابه کویری و نه زانی

نه میننه وه و به نه شاره زایی هه نـگـاـو نه نین له قونانگی ژبیانیانا • نه بی
هه مولایه کمان بین به ره شه بایه کی سهخت و به هیز ، وه نه وه هوره ره شه
بره و نینه وه که به ری ئاسمانی روناک و شینی له گه له که مان گرتوه وه نایه لی
تیشکی هه تاوی به تینی له ئاسووه هه له اتوو بدا به سه ریا وه نه و میکرو به
پیسانه بکوژی که توشی ده ردی گرانی نه خوینده واری و دوا که وتن و
ژیرده سی کردوه •

بافیری خویندن و نوسین بین ، باهیچ نه بی چاومان له زوبانه
پیروزه که ی خومانا بکریته وه ، قهت نه بوته وه نه مرو کورد نه زانی و
نه توانی به زوبانی هه زاران سالی باوک و باپیری خوی بخوینی و بنوسی و
بخوینته وه •

پیویستمان به زور کردنی قوتابخانه یه به تابه تی له لادی کانمانا ، وه نه بی
میری نه م پیویستی یه مان بو جی به جی بکات ، پیویستمان به قوتابخانه ی
(به ره ره کانی کردنی نه خوینده واری) هه یه بو گه و ره کان پیویستمان
به قوتابخانه ی پیشه سازی و نه خش کاری و رازاندنه وه و فیربونی چونه تی
به ریوه بردنی مال و به خیو کردنی منداله بو ئافره تان ، به لام نه ک نه مه و
به س ، نه بی چاری نه و کوسپانه ش بکری که نایه لن ژن و منداله کان بچنه
قوتابخانه نه گهر قوتابخانه ش هه بی •

نه بی یاسایه ک دانری که به پی ی نه و یاسایه له ماوه ی چهند سالا
خویندن ی سه ره تایی بلا و بکریته وه له کورو کچ هه مو تاپولی شه ش
بخوینن •

نه وه ی نوی مان فیری خوینده واری بکه ن تابه نه نه ندامیکی

سودبه خشو به كهلك بوگهل و وولاتو ، بنه دايك و باو كيكي و رياو
تي گه يشتو تانه وه كاني پاشه وه مان لهو كه مو كوري يانه رزگار بن •
كه پاشماوهي هزارساله ي نهو ياساو عورفو عاده ته بوگه نه رزيوانه يه
كه خومان باوك و بايرمان تيازيابو بن وه ئيسنا ئيمه به ده سيه وه نه نالين •
ده رگاي خوينده واري بوگهل بجه نه سه رپشت ، تاجي ي خومان
بكه ينه وه له ناو كارواني ئاده مي زادي هه ميشه به ره و پيش رو يشتوو •

بوشاره واني به ريزي سنندج

به بونه ي بومه له رزه ي مال ويرانكهر ي نه مجاره ي نيشتماني
پروزه وه به ناوي دانيشتو واني سليمانيه وه هاوبه شي سزاي
ليقه و ماواني هاو زمانه كاني شاري سنندج و كرماشان و همدانين
احمد هه ردي ، احمد زرنك ، فريدون علي امين ، نجم الدين مهلا
محرم محمد امين ، سعيد شفيق

نووسینی زمانی گوردی

نووسینی تیبی «دال» به شیوهی سلیمانی

فوناد زه کی هه ناری

کولیهی پزیشکی

هه مومان ئەزانین که تیبی (دال) یهک له تیه کانی زمانی گوردیه و لهه مو شیوه کانی ئەم زمانه دا به کار ئەهیندری وه لیره دا هیچ نمونهی پیناوی بویشاندانی ئەم به کار هینانه به لام ئەوهی که ئەمهوی لیبی بدویم دره خستنی ئەمهیه که چون تیبی (دال) - ئەتوانم بلیم - به ره و نه مان ئەروا له به کار هینانیدا به تایه تی له ناوچهی سلیمانی .

ئەگەر بیتو ته ماشای شیوهی زمانی سلیمانی بکهین ئەبینن که له کاتی قسه کردنیاندا تیبی (دال) قووت ئەدهن یاخود ئەیگورن بوتیبییکی تر، ئەگەرچی قووت دانی ههندی تیب یاخود گورینی بوشیوهیه کی تر له کاتی ئاخافتندا شتیکی بلاوه نهک هه ره له ناو شیوه کانی زمانی گوردیدا به لکو له گه لیک زمانی تری جههان وه کو عه ره بی و ئینگلیزی تورکی . . . هتد، بونمونه، له عاره بیدا میریه کان پیتی (ج) ئەکهن به (گ) وه (ق) ئەکهن به (ء) . . . وه به غدادیه کان (ق) ئەگورن به (گ) وه به دوه کان ئەیکه ن به (غ) و (ک) ئەکهن به (چ) وه هه ره وها له زمانی ئینگلیزیدا تیبی (ر) چاک نوتق ناکه ن

به تايه تي نه گهر هات له ناو يا خود له دوايي ووشه كه دا بي ههروه ها
نمونه ي تریش زوه له زمانه كاني ترا ۰۰ به لام نه وهی كه پي يان ناكري
لی لادهن نه وهیه كه له كاتی نوسیندا ناتوانن نه پته ی كه خواردویانه
ته وه له كاتی قسه كردندا نه بنوسن و بیخه نه پشت گوی يا خود
پی گوردراوه كه ی بنوسن به لكو به بیچه وانهی نه مه هه رچهند شیوه كان
لیك دورو جیاوازی له كاتی نوسیندا هه مویان وهك یهك نه بنوسن و هه مویان
تی نه گهن و نایته هوی جیاوازی له كاتی خویندنه وهی زمانه كه بیان ۰

به لام له زمانی كوردی دا - به په روشه وه - نه مریك و پیکه نابین ،
نه گهرچی گه لیک كوسپه هه یه بوته هوی جیاوازی زمانه كه مان
و نوسینی وه ریگای چاره كردنیشی له مه زورتره كه به چهند نوسراویك
بكري به لام لیره دا نه مه وهی كه قوژبنیک له نوسینی زمانی كوردی
بخه مه پیش چاوی خوینده وارو نوسه ره كانمان مان بوته وهی نه وان
به تی بنی به کی زورتر لی وورد بنه وه و لی بکولنه وه تاكو به هه ول و
ته قه لای هه مولایهك بتوانین چوارچیوه به کی ریک بوزمانه كه مان دانین
وه لی دهر نه چین وه چی تر نه توانری هه ندیک له پانی و هه ندیک له دریژی
به هه وه سی خومان رایكیشین به تايه تی له كاتی نوسیندا ۰

نه گهر سرنجیک بدهینه نوسراوه كانی كوردی كه له ناوچه ی سلیمانی
ده رده چی نه بینن كه تیی (دال) له جی خوی وه به چاکی به كار
ناهیین له كاتی نوسیندا به تنها نه و تیه نه بی كه له سه ره تای ووشه
دایه (وه كو : دار ، دیوار ، دوكان ۰۰ هتد) به لام نه وانهی كه له ناو
يا خود دواي ووشه كه نه كه وهی نه یگورن وه هه رچون له كاتی دوواندنا
نه یلین نه بیخه نه سه رقا قه ز بی نه وهی بیر له ره گی نه م و شه یه بکه نه وه

وہی گہرینہ وہ سہر شیوہی راستی خوی وائہ زانن کہ ٹہوہی بہ زار
ٹہ گوتری ٹہ تواندری بہ راست لہ قہلہم بدری • لیرہ دا چند نمونہ یہک
پیشانی خویندہ وارانہی بہ ریز ٹہ دم کہ چ لہ روزنامہ کان یا خود
لہ کتیہ کان دا ہاتوہ پیش چاوم :

۱ - نووسینی (زامار) لہ جیاتی (زامدار) ، تیی (دال) نہ نوسراوہ ،
کہ ہہ مومان ٹہ زانین (دار) نہک (ار) بہ مانای (خاوہن) دی و

• ٹہ خریٹہ دوا ی ناو بوٹہوہی بیٹہ ناوی مفعول •

۲ - نووسینی (قہراغ) لہ باتی (قہرہ داغ) ، کہ وو شہیہ کی تورکیہ
(قہرہ) مانای (رہش) و (داغ) مانای (شاخ) پیک ہاتوہ •

۳ - نووسینی (خوینہ وار) لہ جیاتی (خویندہ وار) •

۴ - نووسینی (میخہک بہنگ) لہ باتی (میخہک بہند) ، تیی (دال)
گوردراوہ بہ (گ) ، و ٹہ زانین (بہند) نہک (بہنگ) مانای

(بہستراو) یا خود (ہوندر او) •

۵ - نووسینی (ٹہمہنگہ) لہ جیاتی (ٹہمہندہ) ، کہ خوی لہ (ٹہم
ہہندہ) و ہاتوہ و ہوہ تہ (ٹہمہندہ) نہ (ٹہمہنگہ) •

ٹیر ٹہم رہ خانہ نابی سستمان بکاتہوہ لہ خزمہت کردن یا خود
بیٹہ ہوی قین ہہ لگرتن بہ لکو ٹہ بی بہ دلیکی بی گہردہوہ و ہری بگرین
و ٹہ بی زورتر ہانمان بدا بوئیش کردن بودانانی سنوریک بوزمانی
نہ تہ واپہ تیمان ، بوتیمار کردنی ٹہم برینانہی کہ بہ تازاریہوہ ٹہ نالینی ،
ٹہوسا ٹہ توانین پیشی بخہ بن و بہ رزی بکہینہوہ ، بہلام بہ شپرزہ بی ہہر
توانین بی جولینینہوہ •

نمونه‌ی کوردی بهی

« نازداری »

نووسینی : محمد مصطفی کوردیی : سلیمانی

ناشکرایه کههه موو کهسیک مندالی خوی خوش ئهوی ، وهچاوی
سهروولی لیوهیه و پئی رووناک ئه بته وه ، وه له سه رماو گه رماو برسیتی و
تینویتی ورووت و قووتی ئه ی پاریزی ، وه هر خه لیک په نجه یه کی
گه رم بی سهری ئه م جیهانه ی لی دینه وه به ک ، وه به بز به کی گه شکه دار
ئه بی •

خوش و بستیش ئه ندازه یه کی هه یه ، ئه گه ره له وه ئه ندازه یه تی
په رری ئه وه ئه بته هوی زیان و چاره ره شی و به د به ختی ئه م ناله
له باشه روژیا چونکی تاسه ر ئه و باوک و دیکه ی نامنی ، وه زور نزیکی شه
شتیکی واشی بو به جی نه هیلن که پئی بژی ، وه له به ره ئه مه ی
که به نازداریش به خیو کراوه و نازی راگیراوه و به مندالی نه شکینراوه ته وه
له هه موو پیشیه یه کیش بی به ش ئه بی ، وه به ده ست سپی ئه می نته وه ،
له به ره ئه مه له ژبانی خویا زور تالیی ئه چیژی و گری و قورت دینه ری •
که واته هه ر باوک و دایکیک له به ره خوشه و بستیی ، مندالیان
به م ته حره به یینه به ره هم ئه وه به ده ستی خویان په رده یه کی ره شی ئه ستووری
ئاودامانی به سه را دانه ده نه وه و هه موو ریگایه کی ژبانی لی ئه شار نه وه ،

وههه بهزیندویهتیی ئهی خه نه گورری ههژاری و زه بوونی و لاتی و
تهنگ و چهلمهوه ، وه ئهی دهنه دهست خهفت و مهینهت و جه خار ،
تاماره ههرتیا بتلیتهوه ، (ههموو کسه نانی خوش ئهوی بهلام وه ک شوان
نای گری بهسه سنگیهوه) •

لهم نازداری باوک و دایکانه (فههاد) ناو کورری مام (پیروت) ه ،
ئهم کورره تاقانهی مام پیروت و پورکه (وه نهوش) ه لهدمی پیری دا
خوا دای بوونی ، وه زور خوشیان ئهویست چه خوش ویستیک ؟ ! ئهت ووت
خوا له ئاسمانهوه به بالی فریشته دا به دیاری بوی ناردوون ، ناتوانم
چونیتی بهرهه هینانی بنووسم ، هه ره وهک ناتوانم ئه ندازهی
خوشه ویستی ئهم منداله لای ئهم پیره میردو پیره زنه بخه مهروو • جاری
تا ووردبوو ههردو کیان خواردنیان به دهست ئه کرد به دمهیهوه ،
وه هه میسه به باوهش و شه پکی شانیهوه بوو ، داوای هه رشتیکی بکر دایه
دهم و دهست بوی ئاماده ئه کراو ئهی درایه ، جاریک ئه گه ر له کولان
منالیک پیا هه ل پزایه ئیتر باوک و دایکه چاویان تارییک ئه بوو ،
بیجگه له مه که ئه و منالیهان ئه تهزان ئه چوونه سه رباوک و دایکیشی و
گه زاره یان لی ئه کیشان و پر رجوینیان ئه کردن ، وه ئه گه ر ئهم له منالیکی
بدایه و کسه و کاری بهاتنایه سه ریان ، هه ر به قاله ی دم ئه یان توقاندن و ،
وه ئه یان ووت جاجی بوه ؟ خو ئاسمان نه روو خاوه ؟ ئه وه شووریه یی ناکه ن
دیئه سه رایمه که تاقه فه رهادی نازدرمان هه یه ؟ فههاد ئه گه سه ری
مناله که شتان بشکینی ئه بی ایوه رووتان نه یهت بینه سه رمان •

فههادیش هه رکاتییک بتدی یایه ههردوو گیرفانی پرربوون
له ههلمات و میچ ، وه باخه له کانی ئاخرا بوو له مزراح و قورقورره ، وه چل

بهنجا سنجو و قیگی سهرداد راوشی کرد بوو بهپشتینه کهیا ، دهمیک
خهریکی مووشین بوو ، کاتیک مزراحو قورر قورری دائه کوتا ،
حعلیکیش سنجو و قینی نه کرد ، که له مانه تسهل نه بوو نهی کرده سهربان
کولاری هل نه دا ، دواي نهوه بهدارلاستیک بهم لاو بهو لادا بهردی
نه هاویشته ، نجا کاتی زه رده پهر به بازدهل بازو خانه و خان نه هاته وه
بولای باو کو دایکی ، که چاویان پی نه کهوت له خوشی دا بست بست بالایان
نه کردو نه م لاو نه ولایان ماچ نه کرد .

هندی له هاو ته مه نه کانی فهرهاد له منالانی گهره ک نیررانه
به ر خونیدن ، وهه ندیکیشیان نیررانه بهر شاگردی ، وه ک دارتاشینی و
کهوش درویتی و چه قو گهری و قورره کاری ، فهرهادو هندی کیش
له هاو نازداره کانی هه رمانه وه له کولانه کانی گهره ک دا بومووشین و
سنجو و قین و مزراحین و سهگ به گزیه کا دانو پلازگرته مریشک و
که له شیرو هه نارو بهر سیله دزین له باخی دهرو دراوسی .

جار جار ریش سپی و سهرسیپی گهره ک بهمام پیروت و پورکه
وه نهوشیان نه ووت : وافهرهاد - بی چاوینی بی - گه وره بوو ، بوچی
نای که ی به شاگردی شتیک ؟ باله دوا روژا به ده ست سپی نه می نیه وه ،
وه نه وانش هل نه شاخان به ده میا نه وه و نه یان ووت : توخوا نه مه به
نیمه مه لین ، فهرهاد هیشتا مناله زه ردینه به ده میه وه یه تی ، بهر گهی شاگردی
ناگری ، دل مان نایه ت جاری بیکه بن به زیر باره وه و بیش کینه وه ،
له گهل نه وه شا به قهد گایه کی لی هاتبوو .

روژی فهرهاد بهر بهر بهر و ناو ابون بوه وه ، زوری پی نه چوو
مام پیروتی باو کی مرد ، کاک فهرهادو دایکی مانه وه ، فهرهاد له بهر

دهست سپیتی و بی کارهیی و نازداری هیچی پی نه‌ئه کرا ، دایکه پیره‌که‌ی زوری بوهأ ، دهستی کرد به‌نان پیوه‌ده‌ری و مامانی ناووک گرتنه‌وه وه ئاو کیشان بو‌گه‌رره‌ک ، به‌مه به‌کوله مهرگی خوی و فهرهاد نه‌ژیان ، فهرهاد نه‌وه‌نده به‌دبخت‌بوو ته‌نانه‌ت نه‌شیان نه‌کرد به‌سه‌رباز چونکی داشدیار « معیل » ی دیک‌ی بوو .

له‌نه‌نجاما پورکه وه‌نه‌وش له‌به‌ریپی په‌کی کارو ههل سووررانی کهوت به‌پاله‌وه گرده نشین بوو ، انجا نوره‌ی ره‌نج و ته‌قلای فهرهاد دهستی پی کرد ، به‌لام کام ره‌نج ؟ وه‌کام نان په‌یاکردن ؟ خورووی نایه‌ت کول ههل‌گری و کریکاری بکا ، ناتوانی قورره‌کاری و سه‌پاتی بکا ، نه‌ی چی بکا که‌پارچه نایک و لویه‌ک به‌رگ بوخوی و دایکه‌پیره‌که‌ی په‌یابکات ، هات = چاکله « قولاب » په‌کی ئاسن و تاسه‌وی په‌کی شررو تورریکی په‌یاکردو خوی دایه راوه‌ماسیی ، هم‌وو ده‌میک له‌سه‌رماو گه‌رمادا ایسته‌ش نه‌چی بوتانجه‌رو بوراوه ماسیی ، جاری وا هه‌یه به‌بی به‌ش و نا‌هومیدی نه‌گه‌رینه‌وه ، جاری واش هه‌یه چهن دانه په‌ک ماسیی نه‌گری و نه‌ی هینته‌وه بوشار نه‌ی فروشی ، به‌وه نه‌مرو نه‌ژین ، له‌گه‌ل نه‌مه‌شا فهرهاد تائه‌ندازه په‌ک جی سوپاس و ریزه ، به‌پی نازداری و ناز راگرتی ده‌می منالی نه‌بوایه ییویکی به‌دخوی دزی ری‌گری سه‌رسه‌ری لی ده‌رچوایه .

• ئنجا ئاکامی نازداری نه‌گه‌ر له‌مه‌به‌دتر نه‌بی چتر نایت .

شوپانه

موسیقاری به ناوبانگی پولونیایی ، نهوهی
که شیرین ترین تاوازه‌ی وه جوان‌ترین مورانی
به خشی به به‌ره‌ی ناده‌میزاد وه له پاداشی
نهوه‌دا له‌ریزی گه‌وره‌پیاوانی میژودا ناسراو
هه‌تا ، هه‌تایه ناوونیشانی هه‌ر نه‌مینی !
وه‌رگیره : فاتح عبدالکریم

فرانکو فردویک شوپان له‌یه‌کی ئاذازی سالی ۱۸۰۹ دا له‌شاری
وارشو له‌دایک بوه .

باوکی ماموستای زمانی فهره‌سی بوو له‌قوتابخانه ئانه‌ویه‌کانی
وارشودا ، دایکیشی پیانوی لی ئه‌داو گورانی میلی ئه‌ووت ، بی‌گومان
ئهم ژبانه خیزانیه پررله‌زانسته کاریکی زوری کرده سه‌ر پی‌گه‌یاندنی
زیره‌کی وه‌هل‌که‌وتنی هه‌رله‌منالییه‌وه به‌شیویه‌کی زور دیاری‌دا چونکه
شوپان هیشتا له‌ته‌وقی منالی رزگار ته‌بوو که‌زیره‌کی به‌بی‌هاوتا‌که‌ی
ده‌رکه‌وت له‌لیدانی‌پیانودا ، ئهمه‌ش کاریکی باشی کرد له‌دلی باوکیا ،
بویه‌هه‌ولی ئه‌دا بو پی‌گه‌یاندنو په‌روه‌رده‌کردنی ئهم هونه‌ره‌ی هه‌ر
له‌منالییه‌وه ناردیه قوتابخانه‌ی موسیقا که له‌وکاته‌دا هونه‌ر مه‌ندیکی
به‌ناوبانگ ویستی له‌بنج‌وبناوانی هونه‌ره‌که‌ی بگه‌پینی و بناغه‌ی موسیقای
راستی پیشان‌دا ، ئهم مناله‌ش ته‌واناو لی‌هاتنیکی گرنگی پیشان‌دا بو
وه‌رگرتنی ده‌رسه‌کانی وه‌روه‌وان کردنی به‌پوختی و به‌گورجی ، ته‌نانه‌ت
جاریک له‌ئاوه‌نگیکی گشتی‌دا موسیقای لی‌داو سه‌رنجی هه‌مو گویگره

پولونیاییه کانی راکیشا که هیشتا عومری له نوسال تی پهرر نه بوبو! ••
ئیر بوهمو ئاهه نگیکی گشتی بانگ ئه کراو دائه نیشته سه ریانو له ژیر
پهنجه کانیه وه ئاوازی بهرزو دل رفین هل ئه قولاً ، نیشانه ی پاشه
روژیکی گوره ی لیوه ئه دره و شایه وه! ••

له سالی ۱۸۲۸ دا بو به کهم جار نیشتمانی به جی هیشت و به هاوری به تی
(پروفیسور چاروکی) گهشتیکی هونه ری کرد به هممو لایه کی ئه وروپادا ،
چو بو ئه لانیو نه مسه ، به هوی ماموستا گه وره که ی زور که سی ناسی
وه ئه م گه رانه ی گه رانیکی زور سه ر که وتوبو ، بوو به هوی ئه وه ی
ئهم موسیقاره گه نجه گه لی ته جربه و ووریایی له هونه ری موسیقا ده ست
بکه وی ••

هر که گه رایه وه له گه شته که ی له پولونیاییه ادا ئاگری شورش
هل گیرسا ، شوپان چاوی که وت به ئازادی خواهانی نیشتمانه که ی روبه
روی داگیر که ران ئه وه ستن و پاریزگاری سه ر به خوویی وولاته که یان
ئه که ن •

ئهم شورشه خوینی موسیقاری به ناوبانگی جولاندو هر چایی
زیره کی و هونه ره که ی بوو خسته کار بو خزمه ت کردنی شورش ،
دهستی کرد به دانانی سرودی نیشتمانی بو تیکوشه ره ئازادی
خوازه کان •

به لام له پاشان که داگیر که ران ویستیان ئهم زیره کی و بلیمه تیه ی
شوپان - که وه ک شالوی ئاگری به تین بوو - ویستیان کپی بکه ن ، شوپان
دلی ته نگ بوو خوی پی رانه گیراو نه ی توانی له پولونیا دا بمینته وه ، ناچار
برریاری دا که بچینه ده ره وه ی ولات ، له وی هستی به پیوستی
پاریزگاری سه ر به خوویی نیشتمانه که ی کرد •

له کاتی سه فوره کهیدا دوسته کاتی ناهنگیکی خواحافزی یان بویک
هیناو به دیاری کاسه یه کی زیونیان پیش کش کردو مشتی له خولی
پولونیا یان بوتی کرد - نهو پولونیا یه ی که شوپان به گرمی و بی و وچان
له سهری نه هاته جواب پی یان ووت :-

(نهی فردریک نه ممشته خولهی نیشتمانه پیروزه کهت
هه لکره بو نه وهی یادمان بگه یته وه له هه رشوینیک بوی !)
له دهره وهی وولات بلیمه تیه که ی شوپان که زاده ی خاک ی پولونیا
بوو ته قی و لیشاوی کرد ! هه مو کات گوراتی به بالای نامانجه پیروزه کانی
شورشدا نه ووت ، هه ر وها شوپان بو به درشمی (رمزی) پاله واتی و
تیکوشان ، بی و وچان خه ریکی ناهنگ پیک هینان بوو دهرامه تی
ناهنگه که ی له پیناوی نازادی پولونیا دا به خت نه کرد ! هه ر نه م
مه به سته پالی پیوه نا بو نه وهی هه مو پای ته خته کانی نه وروپا بگه ری و هه مو
هونه ر مه نده به تاو بانگه کان بناسیت و به تاو ازه سحر اویه کانی سه رسامیان
بکات !

به م جو ره شوپان له پاریسدا دای کوتا و پاریس بوو به نیشتمانی بیرو
باوه رری ، له ویدا له گهل کومه لیک له پیاوه هه لکه و تو کانی بیرو باوه رر
وویره وه هه لبه ست موسیقادا رای نه بوارد *

نه وه نده ی پی نه چوو له وولاتی پارسدا ناوی نه م موسیقاره بلا و
بووه وه ، وه له م روه وه دلدارانی تاوازو موسیقا له هه مو لایه که وه رویان
تی نه کرد و مالی دنیا به لیشاوه له به رده سیابوو به لام شوپانی نه مر هه رگیز
نیشتمانه جوانه که ی - پولونیا ی له بیر نه نه چو ، نه وه هه مو سامانه ی

ټه نارده وه بو بهيز كړدني شورشي نيشتماني! ٠٠ هر ټاهه نكيكي
له پايته ختي نور - پاریس - دا پيك بهينا به شي هره گوره ده رامة ته
كه ي هی شورش گيره نيشتمانيه كاني بوو .

هر له پاریس شوپان گه شت به كيروله ي ټامانجي خه يالی « ماریا
فودشنسكا » كه ټه ویش پولونيایی بوو په يوه ندي دووره وولاتي په كي
خستن ، شوپان ټيجگار گيروده ي دلداري ټم كچه بوو بوو به سه رچاوه ي
شيرين ترين ټاوازي ، به ټايه تي ټاوازيكي بودانا به ناوي :- « شيوه ي
ماریای جوان » بهم جوړه ټم هونه رمه نده گوره به ويستي دلبره نازاره كه ي
بخوازي ! به لام له كوي ټمه ي بو ريك ټه كوي ؟ كه ټه هونه رمه نديكي
هزارو كوري چيني ناونجي و خوشه ويسته كهش كچي ټارستقرا تي په كي
زور گوره و به چه داربوو ! ٠٠ باوكي ماریا نه ي هشت ټم دوانه
بويهك سوتاوو بگن به يهكو ټه و نده ي پي نه چو به بوو كي سرديان بو
- كونت ساريك - .

ټم كاره ساته زه ربه يه كي ټيجگار زل بوو بوسه ردلي شوپاني
موسيقي ههست ناسك ، له بهر ټه وه بوو كه توشي نه خوش ټه عصاب و
نه خوشي سي بوو ، وه موسيقي كهش لهم ماوه يه دا پله يه كي گه لي
سه ختي بري .

ټاله م وه خته ناسكه دا شوپان ناسياري په يدا كړد له گڼل « جورج
صاند » كه ټافره تيكي خاوه ن ويژه و به ناوبانگ بوو ، ټه مهش له سالي
١٨٣٨ دابوو كه شوپان له ناو شه پولي ناهوميديه كي دلداري ټيجگار
ناله باردا گيزي ټه خوارد .

بویه تووشی خوش ویستی جورج ساند بوو ، چونکه زور پیویستی
به به زه بیی و دل نهرمی هه بوو که جورج ساند له گه لیا به کاری ئه هینا ،
هه روه ها له گه ل خویا شوپانی برد بو گه رانیکی خوش بودور گه
(جزیره) ی « ماجورکا » له ئه سپانیا به شکم هه تاوی خوارو (جنوب)
نهختی لهش ساغو دلی به هیز بکات ، شوپان چهن پارچه یه ک موسیقای
نایابی له وشوینه خوشه پرر باغچه و دارستانه دا دانا •

به لام زستان هات •• سه رماو ته رو توشی هیرشی هینایه سه ریان
نه خوشی زوری لی سه ند چهن جار کو که و برینداری سیه کانی سه ری
لی داو دهستی کرد به خوین هه ل هینانه وه له بهر ئه وه بریاری دا بگه ریته وه
بوفه ره نسه ، په یوه ندی شوپان له گه ل جورج ساند ده سال ده وامی کرد
که له و ماوه یه دا خوش ترین شیوه ی دل نهرمی و خوشه ویستی چیشت ،
که له یه ک جیا بونه وه په ژاره زوری لی سه ندو باری قورسی خه فته
سه رسینگی گرت ! ••

له سالی ۱۸۴۸ دا شوپان بریاری دا که پاریس به جی بیلی روی کرده
ئینگلته ره دانیشتوانی له نده نیش کوتابی یان نه کرد له به خیر هاتن و زور
به گه رمی به پیره وه چوون و ریزیان گرت و چهن ئاهه نگیکی پیک هینا
له سه رشانوه کانی له ندهن و کوشکی ده ستللات داره کانی ، هه رله وی دا
ناسیاوی په یدا کرد له گه ل کچیکی اسکته نده بی یا ناوی « جان ستیرلنج »
وه موسیقاریکی ئیجگار زیره ک بوو ، ئه م کچه بریاری دا سه رپه رشتی
کارو باری شوپان بگه ریته ئه ستو ، به لام سه رماو ته مو مری به ته وژمی
له ندن قورسایه تی نه خوشیه که ی دوچه ندان کرده وه ، بویه هه سستی

کرد به نزيك بونه وهی کوچی دوايي و بررياري دا بگه ريته وه بوپاريس
بوته وهی هيچ نه بي له نيشتماني بيرو ياوه ربا گياني بسپيري !!
روزي ۷ تشريني به كه م بليمه تي تاوازه له ژير ئاسماني پارسدا
دوا هه ناسه ي دا به لام بوي ريك نه كه وت له نيشتمانه كه ي خوي دا ، له جي
له دا يك بوني ، له وار شو دا بمری ! چونكه نه وولاته ي كه سه رچاوه ي
ئيلهامي نه و بوو له وده مه دا .. دا گير كراوو ديلى ده ستي بيگانه بو ..

بوشاره واني شاري (سنه)

به ناوي دانشتواني شاري سليماني و كورده وه به ناوي جه رگ
سوتاواني لافاوه وه ، هاوبه شي خه متانين له كاره ساتي بومه له رزه ي
جگه ر برتانا هيوامانه كورد دواي نه هم هه مو به لايه روزي
شادي لي هه لبيت .

محامي عبدالرحمن فرج

نوري احمد طه

نوري حكيم

امين محي الدين

محمد حاجي طاهر كويي

عطا شالي

ديوانی هیوا

هیوا ...

م • شاربازی

هیوا لهژینا ری پیشاندهرمه ،
ویلوو ئاوارم ، ههز ئه و رابهرمه ،
بو لوتکهی بهرزی پال پیوه نهرمه ،
بوشهری ژیان قهلاو سوپهرمه ،
خوراکی گیان و توشوی سهفهرمه ..

بی هیوا ، ژیان زیندانی تهنگه ،
تاریکوو نوتهك ، وهك شهوه زهنگه •

هیوا ههلدینی چاوی خهوتتم ،
ئه بیته مایه و هوی سهر کهوتتم :
به جولانه وهم ، به نهسره و تتم ،

به گوی نه دانم ، به دهر که وتتم ،

به ههلسانه و هم له پاش که وتتم ••

بی هیوا ، ژیان ووشکو بی تامه ،

بی پاشه روژه ، بی سهر نه نجامه ••

ته نیا به هیوا دل نه گریته وه ،

دهرون زاخوی پی نه درپته وه ،

گیان ژه نگو ژاری خوی نه سررپته وه ،

ووره و هیز جیگای زووی نه گریته وه ،

ههنگاو گره وی پی نه برپته وه ••

بی هیوا ، ژیان نا ئومیدی یه ،

ره نجه رویی یه ، نا مرادی یه ••

هیوایه ساریژ نه کا برینم ،

نه سری فرمیسکی چاوی گرینم ،

خوشی نه خاته دله ی غه مگینم ،

گریان نه گوری به بیکه نینم ،

شهبهق نه به خشی به شهوی ژینم ••

بی هیوا ، ژیان پهست و ناخوشه ،

گورستا نیکی مات و خاموشه !!•

خوینده واریکم

أ • ب • مهوری

خوینده واریکم روو لهسنی تهمهن
لای خوم کهم وینهم مهگهر بهده گمهن

چاکهت و پانتول ووتوو لی دراو
شهو قی تهوالت ئهبا ئاوی چاو

کراسی ئارو بویمباغی ئال
وهك دانهی داون بو زور پهشیو حال

بریقهی روومهت بزهی گوشهی لیو
ئه کهمه کهمهن بوکچی سهر بزویو

بهپهله پیتکه خوم ئهته کینم
لام وایه زور دل دا ئهخور پینم

له گوشهی شهقام وه کو کیلی گورر
به بهدهن قیتو مل کهچو سهر شورر

رہپ را ٺهوستم ھەرکس ریبوارہ
بومن وەك یەكەو جیگە ی پلارہ

دەمی خور ٺاواو کاتی زەر دە پەرر
بوجی خواردنەوہ ری ٺەگرمە بەر

=

کاتی دەمی پیک ماچی کرد لیوم
ٺیتر بزانیہ خیوی پارشیوم

خواردنەوہو خواردن دوامز لە دو اقوم
ٺەکەم بەیی خوی تاتی ٺەبم گوم

ٺەوسا ٺەکەومە باسی نیشتمان
باسی چونیەتی فەلسەفەیی ژیان

خو ھەلکشان و وتەن پەرورہی
ٺەبنہ بابەت و مەزەش لەدەوری

کەلی بوومەوہو نیواقیم فت کرد
بو ژووری یاری ٺەروم دەسو برد

نیوو پەنجایی بورا بواردن
داو بەرەلایە پوت بەسەد کردن

چاوی خومارم یەك ، دوو ٺەبینی
بەیەك ٺاس ژیرییم ٺیتر نامینی

ٺه ڪه و مه بلوف وه ڪو ٺيانم
تا هه ٺه ته ڪي ڪيسه و گيرفانم

ڪه خانه ي ڪيسه پشڪني يه ڪسه ر
خالي له پاره روو له قايي ده ر

ٺه وسا رووه و مال ٺه روم له گهل ر هت
به لام چون ر هتي ، ساتي سه د ڪه ر هت

قاج وه ڪ تو را بي نايهت له شوينم
تو له ي ڪيسه ي چول من له و ٺه سينم

به ڪيش ٺه ڪه م بي ري گه ٺه مال م
حلي تي گه ييم ڪه وا له مال م

هه يوان بي يا ٺوور من لي ٺه ڪه وم
راستي بي هوشم گوا يه ٺه خه وم

---

۱ - يو ڪه ري مه ڪشوف نيو دينار بيتو « ۵۰ فلس » پوت ♦

بونی گول

سلیمانی : مه محمود زیوهر

- پهري ئاسمان جوانی بی دهنگ
• نه رمو نیان له سهرخوو مهنگ
• هه نگاوی سستی جی ماویت
• هه سستی هوشم ته جولینی
سهر چاوهی دل ههل ته قولینی
• تریقهی سهر لیوانی رووت
• دیته به رگویم وه کو فلوت (۱)
• بالا به رزی و گه ردن بلوور
• جوانی تارادهی بی سنوور
• باز نی رهشی دهست و قؤل
• په نتیجهی خهناوی نه رمو نوول
• نه خسانوتی بو کوردستان
• ره خسانوتی بوناو جوانان
• بویه بی پهرواو بی سهنا

---

(۱) فلوت : ئاله تیکی موسیقایه

- ♦ گیانه ئەلیم تۆت روا
- ♦ لەناو گوشەى دل و سینەم
- ♦ شەرت بى بە خوین ئاوى بدم
- ♦ لەانجانەى دلمه وه بیت
- ♦ گول و خوێچە کەت بۆنى پیت
- ♦ انجا بلیم گولە کە ی خۆم
- ♦ (نە سرین) منم شەیدای تۆم

گولیک لە یادا

ئەژى گوران

- ♦ دیتو ئەروا سروشتى جوان
- ♦ لەبەهارى گولیک یا دوان
- ♦ بیرو باوەر لە تاسەدا
- ♦ دینیتیه جوش شمشالى شوان
- ♦ ئەو دوو گولەش گولالەى آل
- ♦ لەگەل نیر گسى دەمى یال
- ♦ هەستى گەرمى شوانى دواى مەر
- ♦ ئەخاتە جوش بو چاوى کال

- منیش له چولی نه ندیشه
- ویلی جوانیکم هه میشه
- له شوین پی فریشتهی هه له به ست
- چنیم کردوته پیشه
- به یادی نه و جوانه ی ته لار
- جار ، جار ، له کاروانی قه تار
- دیته سهر ریم کوشیکی به ختم
- کوشکی سهر بنچینه ی دینار
- برین پر زو خاوی سه ختم
- نه هامة ته نوخشه ی به ختم
- فریشته ی ره شپوشی تاسه
- سه بر نه نیته شوینی جه ختم

تکای لی بوردن

له لاپه ره ٤٤٤ مانای هندی ووشه ی بادیزانیتان پیش چاو نه که ویت
 تیپ ریکخهر زمانی کوردی نه زانیوه مانای ووشه کانی به پیچه وانه ی
 یه کتری داناوه و بی نه مه ی پیشانی ئیمه ی بدارن په له ی بووه له چاپی داوه
 و له دوا په ره دا نه مه هه لانه راست کرانه وه بهورن

دلی من

کهر کوک : پشکو

ټه یدل وهك دهریای پرو مه نو لیل
شا مه له وانان له كه نارت ویل
كهس تی نه گه یشته چی په ټه سرارت
كهس بوی نه کراوه گریبی ټازارت
خوشم بیگانهی هفتا فرسه خ دوور
لیت تی نه گه یم ټاگری یا « نوور »
چوا لهی « دویراله » له گهل خهفته تا
« نازهو ناخونی » له تهك میخنه تا
شاسواری هه ردهی دهر دو بهردو بهرد
ټارام ناگری بی دهر دو دونیات سهرد
سار دیککی وها توی تیا نازیبهی
به بی ټاخو داخ هیچ ناکه ی اوخه ی
وهك قورسی ههوا بوسهر خوینمان
توش به بی خهفته ناتوانی ژیان

چیلکه و چویلی خهفت تازور بی
توش وینهی ئاگر بلیسه ت نه بی
به ده ورو پشتت نه دهی روناکی
به لام دونیای خوت هرگز تاریکی
نه و تاریکیه ی نایه ته بهر چاو
لی هه لیته وه جاری تره ه تاو
هه تاوی نیگار یاری لی ون بووم
به هه شتی دلم زور زووله دهس چووم
که ی جاریکی تر نیگار دیته وه
جوانی به سه رچوو ناگه ریته وه
کاتی که لاو بووم یار وه ک پهره گول
گوریمان ه وه له گهل په کتر . . . دل
به وینه ی دو مه ل له ئاسمانی عشق
بی ترسو په روا نه مانکرد مه شق
نه کوتر وینه ی ئیمه ئازاد بوو
نه به هار شه تر له دله ی شاد بوو
نه گا و گرو ناسکو به ناز تر
نه قوم ریو بولبول چریکه ساز تر
نه ئاوی روونی کاریزوو کانی
نه شینی ئا سمان له دوا بارانی

به وينه‌ی روونی دلی ئیمه پاك
به تیشکی روژی دلداری روناك
ههروهك خهوی بووئه وژینه خوشه
له پرر را چهلین چی دونیا بوشه
نه خوشی تیا به نه جوانی پاکی
نه سه‌ر فرازیو شادیو بی پاکی
نه خوشه ویستی نه خوشه ویستی
دونیا‌ی فراوان چۆته ناومستی
به پرو پیتال ئهلین مولکومال
به ده‌ردو ئازار ئهلین حالوبال
گوبچر گوبچره و بگره و بهینه
سه‌رم سرماوه له‌م که‌ینو بهینه
پاره ناوجه‌رگی خوشی پاره‌کرد
ئهم وورگه پیسه پاکی « لاره » کرد
جیهانیکی گرژ خه‌لکه‌که‌ی وهك شیت
هیچ که‌س نازانی چی بوچی ئه‌ویت
لام ئاشکرایه نه‌دیمه‌نی گول
نه‌تافگه‌ی شیرین نه‌چریکه‌ی بولبول
به‌وینه‌ی شینی ته‌نها دیناری
یا زرنکه‌ی ده‌نگی تاکه دولاری

خوریه بخانه دلی ئەم خەلکە
ئەویان لاهیچە ئەمیان پی کەلکە
لیکدانەویان لام نا پەسەنگە
تەرازوی هەستیان لام لارەسەنگە
دروو فیشالو دوو روویو و چەوتی
ناخوینتەو کاتی سەرکەوتی
سەرکەوتن لەچی لەدزیو فزی
وەک مارپیو دە وەک هاربگەزی
ئەمەت پی نەکری نایەتە کایە
بی سایە ئەبیو ناگەتە پایە
ئەیدل تەرازوی راستیش وەهایە
ئەم کەینو بەینە گشت کاووبایە
ناهینی هەرگیز دەمی ژینی پاک
راستو رەوان بی بی خەوشو خاشاک
روکەتە قیلە ی راستیو ئازادی
شادی توشادی ئادەمی زادی
لەگەنکاو دەرچی لەدەردو ئازار
رزگار بی جیهان بکا بە گولزار
بەوینە بەهار بوهمرکە س بی
هەر خوشیە ویستی بوگشت مەبەس بی

ئەوسا ئەي دلەي فەلەك زەدەي پير
 سوي برينه كەي يارت ھەر لە پير
 ھەرچەند گولي تر خەزان لي دابي
 پەررەي ناسكو چلي ئەمابي
 لەشوين تو ھەزار ھەزار دلي لاو
 تو پيرو ئەوان بە تينو بە تاو
 لەشوين گولە كەي خەزان ئەفگەندە
 ھەزاران خونچەي نەكراو بەندە

لە لايەرە ھەوتا لە باس ميرووي بە درخان باشادا ماناي ئەم وو شانە بزانه
 ئە کو بۆيە = كە بوو
 ۋە ھالە فەشاردن = ئيش
 رەخيت دي = لە بن
 ھەيف = ھاوي كاري - پيگە ۋە ئيش كردن
 فري كرن = وپستن
 دانەشن = وايف
 رەخ = ھەلسان
 رابوون = ھەردوولا
 وصيانە = نەتوانن
 تفيە = ناردن
 ھاري كاري = مانگ
 ژبن = دەوري كرتن
 شوول = ناشتيان

گوردنی به ناوبانگ دینه و لاری یدگان

به خامه‌ی جمیل بهندی

زوژ به یانی : مه‌نده‌لی

۱۵ - ئین گه‌چ دینه و لاری

« یوسف کورری ئه‌حمده کورری یوسف گه‌چ‌ی گه‌چی : لای
« ئین قه‌طان » وه‌چهند زانایه‌کی تری خونددویه ، وه‌هر له « دینه و لاری »
دا خووی داوه به‌فیر کردنی ، قوتابی ، وزانست بلاو کردنه‌وه ، زور که‌س
بو‌فیر بوون وه‌به‌هره‌وه‌ر بوون له‌زانستی روویان تی کردووه ، وه‌ له‌لاییکی
تریشه‌وه فه‌رمان ره‌وای ئاپینی (قاضی) ی « دینه و لاری » بووه ، وه‌ به‌م جوره
جله‌وی سه‌ره‌کی دولا‌یه‌ی (ئاپینی و جیهانی) گرتووته ده‌س *
ئه‌مه‌وه‌ها ، وبوپالشت کردنی ئه‌ورچی ئاپینی‌یه‌ی که‌له‌سه‌ری بووه
(رچی شافعی) که‌لی نووسراوی به‌ترخی داناوه ، یه‌کی له‌وانه‌ نووسراوی
دوو‌رو دریزی « ته‌جریده » ، که‌ ئیمامی رافعی « دیویه و باسی کردووه *
« سه‌معانی » ووتویه (ئه‌بو‌عه‌لی سنجی) چوو بووه‌لای (ئه‌بو‌حامیدی « ئیسفیرائینی »
به‌ناوبانگ که‌سوودی لی وه‌ر بگری ، پاش ئه‌وه‌ی که‌ ئه‌وی به‌جی هیشت
چوووه لای « ئین گه‌چ » ، هه‌ر که‌ بیری له‌زانست وه‌ونه‌ر مه‌ندی ئه‌م گروه‌وه
ووتی : توی زانا ، که‌چی ئه‌بو‌حامید ناوبانگی ده‌ر کردووه ؟ - ئین -
گه‌چ له‌وه‌لاما ووتی : ئه‌و به‌غدا‌ی به‌رزی کردووته‌وه به‌لامن ، - دینه
وه‌ر - په‌ستی کردووم - * بی‌گومان مه‌به‌ستی ئه‌وه‌بووه که‌ به‌غدا پایته
خت بووه ، وجیگای زانست وزایناری و بووه پتیشکه‌وتن و ده‌ر که‌تن بووه

زانایه شهوی ۲۷/ مانگی روزوو ۴۰۵ کو - ۱۰۱۴ ازاء - له لایهن - عه یاری

(۱) په کانهوه کوژراوه - ۲ -

۱۶ - ئه بو القاسم القهطان الذینه وهری :

عیسا کورری عبدالرحیم یه کی بووه له زانایانی فهرمایشت ، وولاتی
خوی به جی هیشوووه ورووی کردوووه ته به غدا ، وه له وی فهرمایشتی به
خه لک راگه یاندوووه یه کی له وانهی که له م زانایه ، سوودو به هریان
وه رگرتوووه ، له لایهن فهرمایشت فیربوونه - وه داره قوطنی - ی به ناوبانگه
له مه پتر سه رگروشتی نه زانراوه - ۳ - *

۱۷ - ئه بو عمری دینه وهری :

عوثمان گوری جه عفر کورری محهمه د کوری هه یتهم کورری عه
بدوللاه : له زانای به ناوبانگک - وه رراق - فهرمایشتی وه رگرتوووه . له
سه دهی چواره ماژیاوه *

۱- هندی له وانهی که تمم باسه یان گیراوه ته وه ، ووشهی عه پیاریان
یان کردوووه به هاوتای دز - * به لام من لام وایه له لایهن سه ردارانی
کوردی عه یاری یه وه کوژراوه که له وحه لانه دا سه رداری دینه وه -
وده ورویشتی بوون ، و - ئین - گه چ به پیی ئاره زوویان نه جولاو ته وه .
۲- له به قات الشافیه کهی گورانی - ۴۲ - ، وقاموس الاعلام
(۱/ ۶۵۹) و *

ئین خه له کان - ۶/ ۶۳ - *

۳- خه طیب به غدادی - ۱۱- ۱۷۶ - *

۴- خه طیب به غدادی - ۱۱- ۳۰۰ -

- ۴۶ -

دلدارى غه‌مگين

دانه‌رى بويژ ديليو آج : ديفز

گورينى كمال غه‌مبار

ئەى كلاوكوره گورانى بلى بوخوړ گورانیه شیرینه‌کەت هەربلى
جارىك و ده‌هزار جار ، وەتو ئەى بولبوله‌كان بچريکينه بومانگى ويل ،
رووناکيه زيويه‌کانى مله جوانه‌کانت ماچ ئەکات ، وەتو ئەى
چوله‌که‌كان گورانى بلى بوبارانى به‌خوړر دلوپه نەرمو شله‌کانى
پرووباله جوانه‌کانت ئەشوانه‌وه وەله‌و کاتهى په‌لکه‌زيرينه له‌ئاسمان بەرز
ئەبیتە‌وه هەموتان گورانى بلىن ... کوکو ... کوکو

• وەتو ئەى بالداری شهيدا گورانى بلى •

بوھيلکه شينه‌کانت ، وەتو ئەى چوله‌کهى کيوى گورانى بلى له‌هەمو

باغو دارستانیکا •

بەلامن ... منم کەسەر نەکەوتم له‌خەلات‌کردنى خوشه‌ويستيم

عەمى پاكو قوولم شیرينتره له‌وانه هەموو !

له‌به‌لینا ، جوانیه‌کهى ئەمەيه که‌خوشم ويست هەناسه‌ى دووروو

دريژ بەرز ئەبیتە‌وه و ئەمە شتيكى پرووزه له‌لام •

تہ براہام لنکولن

ہہ لہ بیچہ - ف • نہ گور

یہ کیکہ لہو قارہ مانانہ کہ لہ تہمہ ریکادا چرای تازادی و رزگاری
ہہ لکر دودہ وہ خہ لکی تہمہ ریکای فیری شیرنی ژیان چیشنن کردودہ ، تہم
پیاوہ بہ جہر گہ نیشنمان پەرورہ پی ویستہ ناوو ، گفتو گوو ، پیروروشت و
کردودہ ی بہرزی لہ میثروی تازادی تادہ میزادا بہ واتہ ی زیرین
لہ لاپہرہ کانیا بنوسریت •

لہ نکولن وہ نہ بی لہ خیزانیکی سہرمایہ دار بوونیت بہ لکو کوری دوو
ہہ ژاری لی قہ و ماوہ وہ خوشی تابلیت کوبرہ وہری و نہ بوونی و برسپہ
تی و بی ٹیشی دیوہہ • لہ ۱۲-۲-۱۸۰۸ دا لہ دیی - کنتکی - لہ تہمہ ریکا
لہ دایک بوہہ • • کہ بوہ بہ سہر کوماری تہمہ ریکا ہہ ولیکی زوری
دا بوپیک ہینانی یہ کیتی سیاسی و تابووری لہ ناو گہ لہ کہیدا کہ سوکاری
- لہ نکولن - لہ بہر دہست کورتی دیہ کہ یان بہ جی تہیلن ، زنجہ کہ یان
تہدہ ن بہدہ - ۱۰ - بہرمیل ویسکی بہ لام تہم سہرمایہ شیان لہ ریگا تہ کہ ویتہ
رووبارہ وہ لہ نکولن بی تہوہی گرژی بکہ ویتہ ناو چہ وانیہ وہ بہ رامہر
بہم کوسپہ • لہ گہل تہوہش دا کہ زور منال بوو لہو کاتہ دا نہ زانہ وہک
پلنگ لہ مہیدانی ٹیش کردنا دانہما تہورداسیکی لی تہگری بہدہ ستہوہ و

لهو دارستانه بی پایانهی ئەمەریکادا دەست ئەکات بە داربرین ، بەم جوړه
ماوه پهک به دار فروشتن خوی ئەژیننی •
له نکولن هەرکیز فرمان کردنی به لاوه شوورەیی نەبووه ، تەنیا ئەوهی
به شوورەیی زانیوه کە پیاو بی به بار به سەر کومه له یهوه • وه به سەریانه
وه بله وهی ، به دەم فرمان کردنهوه فیری خویندن و نووسین بووه
زوری خویندووه و لیکي داووتهوه کە چون پیش بکهوی وه چون گه
له کهی رزگار بکات •

کە ئەم ئاواتەیشی هاتوو ته دی هیشتا هەر کولی نەداوه و لەتەقلادان
نە کهوتوو هه‌میشه خەریکی خویندن و خویندنهوه بووه به جوریک
که بووه به خوی به شیک له ژباتی •
له نکولن کریکاری ، نامە ی پوستە دابەش کردوه و دار فروشی
کردوه ، له بیستوو پهک سالیدا بووه به سەر کردە ی کە شتیهک له جیاتی
ته وهی خوی خەریک بکا به ئەمر کردن به سەر ژیر دەسته کانیای خوی
هەر خەریکی خویندنهوه بووه به چوار سال له حقوق دەر جووه و
بووه به پارێزەر - محامی - پارێزەریکی به نرخ و دلسوزی راستی
ئادەمیزاد ، له نکولن زور به وفا بووه ، که وه فاکاری هه‌وینی ره‌وشت و
خووی به زرە ، برادەریکی ئەبیت که ئەمری گه‌لیک قەرزار ئەبیت
له نکولن - ۱۵ - سال قەرز ی ئەو ئەداتەوه ، له پارێزەریشدا هەر گیز فیل
نە کردوه و لایه‌نگیری بی مافانی نە گرتوه ، که ره‌تیک کابرایهک له
سه رمایه داره کانی ئەمەریکا - ۶۰۰ - دولاری ئەداتی که له ده‌عوایه‌کا
سەری خات ، ئەبراهام له وه لاما به کابرائه لیت من ناپاک نیم بی ماف

—حق ی ناکهم لایه نگیری ماف ئه گرم ئه گهر له برسانا بشمرم •
کایتک له نکولن چوو به میانی ههلبژاردنه وه له بهرنامه که یانه مهی
ئهووت به ههلبژیره کانی — هاو وولاتیه به نرخه کانم ئهی ئهوانهی
سهرتان دانه نهواندوه بو هیچ داگیرکه ریک ، ئهوا خوم ته رشیح کرد
به پشتیوانی ئیوه وه به لام ئه وه بزائن ژیانی پارله مانیم وه ک سه مای
پیریزنیک کورت و خوش ئه بیت ههلم بژیرن یان ههلم نه بژیرن لام وه ک
یه که — •

ئجاسه سیر ئه وه یه که ههلبژیرریت پارهی نابی که دهستی بهرگی پارله مانی
بکری ، جیگای نابی لی بنوی په نا ئه باته بهر دوکانداریک ل —
ماله که یا ئهی نوینیت •

هه ر له کاتی سه رکوماری ئه ما بوو جهنگی ناو خوی ئه مه ریکا
هه لگیرسا له سه ر ئه و یاسایه — قانون — ی که وا کرین و فروشتی قوله
ره شی قه دهغه ئه کرد ، به لام سه رمایه داره کان ئه م یاسایه یان به دل
نه بووه که قه دهغه ی کرین و فروشتی قوله ره شه به سه زمانه کانی ئه کرد
هانه هانه ی دانیشتوانی ناوچه کانی خواروویان ئه دا بو جهنگ له گه ل
میری — حکومت — دا له بابته ئه م یاسایه وه که جاران قوله کانیا ن وه کو
ئازهل — حیوان — ئه کری و ئه فروشت به نرخیکی هه رزان وه له ژیانیکی
ئهن دیشه یی و که موکوری یا بوون و ئه یان چه وساندنه وه ، وه ئه مه
شتیکی ئاشکرایه هه رگیز ئه وانه له گه ل یاسای ئه ودا ریک ناکه ون
چونکه ژیانیا ن له سه ر چه وساندنه وه ی قوله ره شه کان بوو که ئه مه
بوو یه کیک له و هویانه ی بوو به هوی هه لگرساندنی جهنگ له بهینی

ئەمان و مېرىدا • وە جەنگە كەيان لە - ۵ - سال پتر درېژەى كېشا
لەم شەرەدا نزيكەى - ۸۰۰ - ھەزار كەسى تيا كوژرا •
بەلام لايە نگیری ماف گرتن ھەرگيز ژير ناکەوى ئەگەرچى جار
جار لى ئەبى بەشەوہ زەنگ بەلام ھەر روژى روناکى لى بەدەر
ئەكەوى لەئەنجامى ئەم خەباتەدا روژى ھەينى ۱۴ نيسان ۱۸۶۵ ،
بەبونەى سەرکەو تىنەوہ • لەگشت وولاتە کانى ئەمەرىكادا كرا بە
شايى و ئاھەنگ و بەزمى روژى ئازادى •

بەلام زور مەخابن كە ئەم خوشى يە زورى نەخايان لەپىر دەستىكى
ناپاك لەنكولنى كوشت بى ئەوہى ئاواتە پىرووزە كانى لەنكولن و گەلى
ئەمەرىكى وە ئاواتى قولەرەشەكان بە تەواوى بىتەدى بەم جورە چراى
ژيانى ئەم مېھربانە كوژايەوہ ، وە تا ئىستاش لەبەينى قولەرەش و سىپى
يەكانا لە بەشى زورى ناوچە كانى ئەمەرىكادا وە لەوشويناھى سىپى
تيائەژى قەدەغەيە قولە رەشەكان توخنى بكەون وە زور جار لەبەينى
ئەم دووتيرە يەدا شەرو ھەرا بەرپا بووہ و لەبەينانا خوین رزاوہ •

پاشاوهی جه لالی

نوسینی نه محمد خواجه

« نه مه فرمانیکه له فرمانیه کانی قره یازیجی »

له دانیشتوانی قیصری : هه لگبری نه مه فرمانه پیروزه محمد ناو له وجه نگه دا که سهردار حاجی ئیبراهیم پاشایم تیدا شکاند وله شکره که یم په رشوبلاو کرده وه و په ریشانم کردن یاریده یکی زوری ئیمه ی دا • جاله هموو باجو رسوماتیک عفو کرا • و فه رمایشیم کرد که دهستی عثمانیه کان به ته وای و بپرای بپرای له و لاتنه بپری • سلطنت بومنه • هروها له تکالیفی سالیکی عفو کران و هر که سیک پیچه وانه ی ام امر و فه فرمانم بزویته وه سزا نه کیش و نه امری همایونیهم نه بی بمینی له ربیع الاول ۱۰۰۹ هـ ۱۶۰۰ م دا نووسراوه :-

قره یازیجی له جهنگی پریشان کردنی حاج ابراهیم پاشا دا بویاریه ده زانی نه مه چه شنه فرمانه ی ده نه کرت • و چاکه ی نه دانه وه به ئاشکرا بو نه وه ی نیشتمانه که ی له زور و زورداری عثمانیه کان رزگار بکات بانگی سلطنتی بوخوی نه دا • ته نانت قره یازیجی که ناوی عبدالحلیم بو به ناوی خو یه وه دراو - سکه ، پاره - یشی لیداوه •

برامبه ر به لشکره زور و بی پایانه که ی سو کوللوزاده حسن پاشای والی بغداد خو یو لشکره که ی کشایه وه چیا کانی - سامسون - له منطقه ی « گونا » ی وله پاش به ینیکی که م گیانی سپارد به لام له ترسی عثمانیه کان نه وه کوو له شه که ی به مردویه تی بهن له شه که یان لهت لهت کرد و ههر

پارچه يکيان له جيگيک ناشت انجا ، له پاش مردني قره يازيجي له لايين
پياوه ناسراو و دلسوزه کاني قره يازيجي وه دهلي حسن بر اچوکي يان
خسته جي وي به جي نشيني دانرا :-

دهلي حسن لشکرو سپاي پيک هينا بوتوله سندن له حسن پاشا له گهل
چند هزار جلال يکدا ورووژميکي ناکاوي برده سهر لشکره گهي عثماني
له دواي پهريشانيکي زور حسن پاشا وسپاکهي خزنده ناو قلاکهي
- توکات - وبه نيک زور تهنگاو کران روژيک له لايين چند تفنگچي
و نشانچي جلال يه کانه وه دوور به دوور دستريژيکيان کرده حسن پاشا
وله ناو قلاکهدا کووژرا به لام واري کهوت ههر له وروژهدا خزينه و داراي
و ژنه گهي حسن پاشا که له بغداد وه هاتوون بولاي پاشا له ريگه به دييل
گيران هر چنده مال و خزينه و داريه که يان داگير کرا به لام ژنه که يان
له گهل چند پياويکي لي راييزاو و ناسراودا زور به ريز و حرمت بوئهم
جيگه يهي ويستي تيرا :-

دوا به دواي هم سهر که وتنه ي جلال يه کان و پهريشانان کردني
نه وسپايه ديسان خسرو پاشاو حافظ پاشايان نارده سهر يان * ههر له ههول
ههلمتدا پاشا کان و لشکره که يان به پهريشانيکي زور خراب ررادان
و گه يشته - کوتاهي - يه ولهم شاره دا محاصره کران و دوه وره يان درا
له بهر ناوه ختي و هرز و زوري به فر و باران به ناچاري جلال يه کان گه رانه وه
- ثافيون قره حصار - *

ههر به دواي هم سهر که وتنه دا له زور لاي انادول دا جلال يه کان خويان
پيشان نه دا * له ارضروم ، اولکه ي کوسه سفر پاشا ، سيواس نه له جه ،
که له ژير حکمي به سوار چاک مشهور احمد پاشادا بوو قسطموني ،
و چان گير ، کهوته ژير دهستي جلال يه کان *

زه حیری

نووسینی : دکتور عبدالرحمن عبدالله

دوچیشن زه حیری ههیه ۱ - ئەمی ی ۲ - باسیلی *

ئەوی که زیاتر له ناواماندا بلاو بوته وه چهشنی ئەمییه له بهر ئەوه لیره دا

هه رباسی دیزانتری ئە که یین *

ئەم نه خوشیه له ئەنجامی توش بونی ریخوله وه به میکرۆبی
Entamoebae Hostolotica وه پهیدا ئەبی ، ئەم توش بونەش

به هوی ئەو خواردنانه وه ئەبی که ئەم چهشنه میکرۆبانە ی تیکهل ، ئەم
نه خوشیه له ولاته گهرم و فینکه کاندا بلاو بوته وه ، زور جاریش له ولاته
سارده کاندا ئەبیریت ، میکرۆبی ئەم نه خوشیه به هوی خواردن و
خواردنانه وه له ده مه وه ئەچیته ریخوله کانه وه و له ریخوله ئەستوره کاندا
جی گیر ئەبی و ئەبی به هوی سوتاندننه وهی ئەو په رده تهنکه ی که له ناوه وه
ریخوله که ی دیوشیوه * ئە گهر ئەو خواردنمه نیه که ئەم میکرۆبانە ی
تی چوه له پیش خواردنیدا زور چاک پاک نه کریته وه که میکرۆبه کان
بکوژریت ئەوسا له چهشنی کیسدا له گهل خواردنه که ئەچیته ناوه وه
وبی ئەوهی معده کاری تی بکا به ره و خوار ده بیته وه بو ریخوله کان
له ویدا شیرە ی پانکریاسی کیسه کان ئەتوینیته وه و ئەو ئەمییه ورده
بی کیسانه پهیدا ئەبن که له تویی ناوه وهی ریخوله ئەستوره کاندا خویان

جی گیر نه کن که و ابو نه م نه خوشیه به هوی نه و خوارده مه نیه وه په یدائه بی
که له یه کیکی نه خوشه وه میکرو به کان تیکه لاوی بوه وه کو نه و سه وزانه ی
که به تاوی جوگه پیسه کانی ناوشاره کان تاو نه درین و له پاشا بی نه هوی
باش پاک بکرینه وه که میکرو به کان بکوثرین نه خورین وه یا به هوی
میشه وه له خواردنیکه وه وه یاله شتی پیسه وه میکرو به کان نه گو یزیتیه وه
بو خواردنیکی تر که و ابو میش هویه کی گه ورده ی بلاو بونه وه ی نه م
نه خوشیه یه ، ههروه ها یه کیکی ساغ راسته و خو له نه خوشیه یکه وه
توش نه بیت به هوی تیکه لاویه وه • مده ی دهر که وتنی نه م نه خوشیه دوی
توش بونی یه کیک باش نه دوزرا وه ته وه له چوار روژ وه تا ۳ مانگ
نه خایینی • نه م نه خوشیه یا کو تو پر وه یا به ره به ره دهر نه که وی •

نیشانه کانی سک چونه به بازار وه ، روژی له ۳ جاره وه نریکه ی
پانزه جار پیساییکی کیمای خویناوی به بازار وقوت کردن
و خوگوشینه وه دهر نه چی ، پیچ به سکدا دیت • هندی جار ژانه سه رو
تاو دل تیک هل هاتن ورشانه وه په یدائه بی ، پیست و شک نه بی ،
نه خوشه که له خواردن ناکه وی به لام به ره به ره بی هیزو لاواز نه بی ،
تینی نامینی نه وسا خواردنی که م نه کاته وه و توشی که م خوینی دیت •

به هوی نه م نه خوشیه وه ریخوله نه ستوره توشی سوتانه وه
وسور بونه وه نه بی ، ریخوله پزان و کون بونی و سوتانه وه ی پریتون
هندی جار له زامه کانی ریخوله وه په یدائه بن ، جاری واش هیه نه م
سوتانه وه یه تاریخوله کویره پهره نه سینیت • ماکی نه م نه خوشیه به زوری
نه داته جگهر و نه ی ناوسینی و کیمی تیا په یدائه کا ، جار جاریش له سپل و
میشکدا نه م ماکه نه بنریت •

ئەم نەخوشىيە ئەگەر دەرمانىش نەكەرىت لەپاش چەند ھەفتەيەك
نیشانەكانى بەرەبەرە نامىنى ونەخوشەكە وائەزانى كەچاك بوتەووە
بەلام پاش چەندانىك ھەل ئەداتەووە • ھەندى نەخووش ھەن توشى ئەم
نەخوشىيە ئەبن بى ئەووى نیشانەكانى دەرکەويت ئەمانە ھەلگريان
پى ئەلپن وزور خەتەرن بو كومەل چونكى زور كەس لەوانەووە توشى
نەخوشى ئەبن بى ئەووى بەخويان بزائن و خويان دەرمان بكن •

ھەرۆھ كو لەسەرەووە وتمان مكرۆبى ئەم نەخوشىيە بەھوى خواردن و
خواردنەووە بلاو ئەبیتەووە لەبەر ئەووە بو پاريزگارى لەم نەخوشىيە ئەبى
ھەمو تەقەلایەك بدريت كەسەوزەو ميوە زور چاك بشورريتەووە تويكل
بكریت اينجا بخوریت ، ميش نەھيلريت چونكە ميش ھويەكى زور
گەورەى بلاوبونەووەى زەحيريە ، ئەوانەى توش بون خويان باش دەرمان
بكن ، چاكترين ئەووەى خويان پيشانى دوكتورىكى باش بەدن ولەئير
چاويرى ئەو دوكتورەدا دەرمان بكرين چونكە دەرمان كردنى ئەم
نەخوشىيە ئەووەندە ئاسان نە ھەموكەس بتوانى بيكا •

چاكترين دەرمانى ديزاتترى ئەمىنە ، روژى دەنكيك

يا لەئير پيست وەيا لەماسولكە ئەدرى تادەروژ ، بەلام ئەم دەرمانە
نەخوشەكە بىھيز و دل لاواز ئەكا لەبەر ئەووە بەدەگمەن بەتەنيا بەكار
دينريت ھەمو جارىك ئەبى ستركين لەگەل بەكار بەھيزت وەلە دە
شەرقە زياتر باش نە ، ئەگەر ھاتو بەم دە شەرقەيە چاك نەبوو پاش
چەند ھەفتەيەك دوبارە ئەكریتەووە وەيا دوكتورەكە بەپىي و ضعى
نەخوشەكە دەرمانەكەى بوئەگوریت • بوديزاتترى تا ئىستاگەلى دەرمان
دوزراوئەووە كە ئەمىن لەھەمويان بەكەلكتر و بەسودترە ، پئسلين لەگەل

ٲه‌میتین هه‌ندی جار به‌کار ٲه‌هیزیت * ستوفارسول وٲه‌میتین بز‌موت
 ٲیداداید بو دیزاتری کون خراب نین *
 یاتهرین وهاو کاره‌کانی به‌دهم وه‌یابه‌ده‌ستور زور باشن ، له‌م بابه‌ته
 ده‌رمانانه تا ٲیسته زور دروست کراوه ، ٲیرامایسین کار تاکاته‌سه‌ر
 میکروبی دیزاتری به‌لام ٲه‌ومیکروبان‌هی له‌گه‌لیا ٲه‌ژین ٲه‌یان کوٲریت
 زور ده‌رمانی‌تر هه‌یه بو‌دیزاتری لیره‌دا ناتوانین باسی هه‌مویان بکه‌ین *
 خواردنی ٲه‌م نه‌خوشیه ٲه‌بی ٲه‌و خواردنانه‌بی گه‌زوو هضم ٲه‌ین
 وریخوا ماندو ناکهن ، ماست و چا زور باشن *
 که‌جگهر ٲاوسا له‌ٲه‌نجامی دیزاتری‌دا ٲه‌میتین له‌هه‌مویان کاریگه‌رت‌ره
 له‌گه‌ل ریزو‌کینی به‌لام که‌جگهر کیمی کرد له‌گه‌ل به‌کار هینانی ده‌رماندا
 ٲه‌بی ریگه بو‌کیمه که بکریت بیته ده‌روه *

ٲطی ٲایه‌نی

بو کو‌کردنه‌وه‌ی پارهی ٲابوونه‌ی سالانه‌ی گوفاری
 هیوا کاک جه‌لال عمر دپته لاتان تکائه‌که‌ین ٲیوه‌ش وه‌ک
 ٲیمه به‌باوه‌ر پیکراوی گوفاره که‌تانی بناسن *

له زنجي هزارانا ..

گورینی : ع * ر * پ * ڀروش

شهو هیشتا که میکی ماوه ، تاریکی بالی بهسهر همولایه کا کیشاوه و
ٺهستیره کان له زیر کراسی رهشی هه ورا وونن ، چاوپاډو ناڤا و ناسمان وهك
دهریابه کی رهشی بی پایان نه که ناری دیاره نه بن ، بارانیس لهسهر وهك
شولی ته ره دیته خواره وه * له زجه که ی « فیلب » ی ماسیگرا نه بی
که ٺه و پهری زجه کان که و توه تروسکه یه کی تر روناکی له و ناوه دا
به ده ره وه نیه ، ٺه ویش له پرته پرتایه وادیاره شه و نخونی ماندوی کردوه
وه ٺه شیه ویت تادوا دلویی خوینه که ی له گهل هیزی تاریکا بجه نکیت ،
پاشماوه ی پشکوی ناو ٺاگردانه که وهك ٺه و تینه ی لهسهر مه رگا دیته وه
له شی نه خوش تاوه ناوا ی یزیسکیکی بی تین و شهوق ٺه دهن و ٺیتر
به ته و او ی دائه مرکینه وه ، دیواره کانیش چهن توریکی کونی
پياهه لو اسرا وه به گران له خانوی جال جالو که کان جیا ٺه کړینه وه ،
له ناوه راستی ژوره که دا میزیک چهن قایکی می والهسهر تروسکه ی
چرا که هه ره له زیته ی چاوی مشکه کان ٺه چی تیانا ، سی مندالی و وردیش
لهسهر به ره یه که سه رما وهك بیچوی ناوه هی لانه بهسه ریه کی خستون
و نوستون ، دایکه که شیان له و لاره نوپڑ ٺه کاو له خوائه پارته وه میرده که ی
به سانی بگرته وه ، له م کاته دا ره شه با که هه لیکردو زجه که ی هینا و برد

ژنه ټه و ندهی تر ترساو کهوته سی و دوی میرده که یه ووه که و اله م
 کاته سهخت و سامنا که دا له ده ریا که دا راو ټه کا ، له بهر خویه ووه ټه یوت :
 خویا به زه بیت به بی که سی ټه م و ورده لانه دا بته ووه ، آگات لی ی بی ، روی
 کرد و ته قایی تو ، خوی خست و ته مه ترسیه ووه بوایمه ، له دوینوه چوه
 بوراو ، هیچ جاریک ټه و ندهی پی نه چوه ، ټای ای مهی ماسیگر چهن
 کلولین ، له م زنجه چولانه دا جیمان ټه هیلن و خوشیان رو ټه که نه ټه و
 ده ریا توشه ټازوخه ی بوایمه لی بسینن ، ټیستا ده ریا که به م باو بارانه ته و او
 هار بووه و شله قاوه و شه پول شه به قی تی خستوه و هه مولایه کی وه که نه هه ننگ
 ده می داپچریوه هه رچی تی که وی ده ره اته ووه ی نه ، کی چوزانی ټه و
 دو ته خه داره ی پی ټه لین که شتی ټه م ره شه بایه تی کی نه شکانه ووه
 ټه ویش مه له په ل و پوی لی بریوه و گیشیک لولی نه داوه بو ناخ بو خوراکی
 ټه و ماسیانه ی به ته ما بو بیکات به خوراکی ایمه ، ده که به زو خاومان بیت ،
 جیمان ده سه لاته مه گهر هه ره له دور ووه هاوار که ین : ټه ی ده ریای ره ش
 تو مایه ی ژیانمان بوی ، روی به زه بیت بوچ لی وهر گیراین و بوپته خه نیم
 ناقه که سه که مان ، ټه و راوی بو ایمه ټه کرد ، تو بو کی ټه ووت کرده راو ،
 به لام ده ریا نه گو یچکه ی هه یه نه چاو ټه ترسم ته رمه که شی نه داته ووه
 ده سمان * * ټالیره دا سروشت وه که بیهوی توی باری سه رو دلی ټه م
 ټافره ته سوک بکات باو و بارانه که هیواشی کرده ووه * چرا که ی هه لگرت و
 هه ستا سه یری کی ده ره ووه ی کرد که که سی نه دی زنجه که ی (جانیت)
 بیه ژنی دراوسیان نه بی که چهن مانگیکه میرده که ی له شه ویکی وادا
 بوه خوراکی نه هه ننگ و ماسی ، ټه شیزانی « جانیت » نه خوشه پیویستی
 به یارمه تی و دلدا نه ووه هه یه وه که خوی پیویستی به یه کی که هه یه توی

خەم و پەژارەى لایبەبا بىدا ، يەككى دلسوز ، لە « جانیت » یش بەولایو
 كى هەیه لەدلى بـگات و گوى بوشـلبكات ، بەرراستى
 هەرئەوانەى ژيانىان وەك يەكە ولەيەك ئەچى بەدەردى
 يەكتر ئەزانن و بىرو باوەريان وەك يەكەو سەبوریان بەیەكتر دیت بویە
 بەسوكى هاتە دەرهووروى كرده مالى (جانیت) گەلى لە دەرگاگە
 يانى دا دەنگ نەبو پالى پيوە ناو چووە ژورەو بەلام بە سەرچیاچو و
 چى دى ؟ ، دیمەنيك هەمو گيانى هینایە لە رزین و لە جیگەى خوياً
 ووشك بو ، روانى وازوورەكە ئاوى تى زاووە كردویەتى بە زەلكاو
 وەخوشى نوستو ، بە لایەو سەیر بو لەناو ئەم ئاوو سە رمایەدا
 چون خەوى لى كەوتو ، بانگی كرد جانیت . . . . . جانیت . . . . . كەچى
 جانیت ، بەلام دەنگ لە داروبەردى زنجەكەو كە باكە هینابویە
 چر كە هات دەنگ لە جانیتەو نە هات ، لى نزيك بووەو چەن جارى
 راي وەشان جولەى هەر لیو نەهات ، تومەز ـ جانیت ـ ی كەساس نوستى
 يەكجارى نوستو ! ئەو نەندەى تر واقى وورماو دوش داماو چاوى
 بىرە دلوپەكانى بەدەم و چاویائەهاتە خوارەو وەك جواناوى مەرگ ئەهاتە
 بەر چاوى ، هەروا تاس ئەبیردەو و نەى ئەازنى چى بكا تابانگی گریانو
 شیوێنى هەلدا : ئائەمەیه دواروژى هەزار ، ئەمەیه ئەنجامى هەمورەنج
 و كویرەو ريكمان ، تاهەین بواسزاو مەینەتى هەین كەمردیشین ئە ئاوا
 لەزەلكاوا لەناخى دەریاو خویناوا ، مردتەكەشمان وەك ژيانەكەمان بەژان
 و ناسورە ، كى ئەلى دواروژى ایمەش لەمەى ـ جانیت ـ و مندالە كانى
 باشتەرە ، كى سەریكمان لى ئەداو بەزەبىكى پیماما دیتەو وەك من ئیستا

قرچم لهجرگهوه دیت، تابانم منداله کانی چونن، هوه تا بهدهم
خهوهوه پیته که نن، هه لپن فریشته خوی پیشانی منال هدا بوئه و
پیته که نن؟ نازانم وایه سه رماو برسیتی ته زانونی واکیان لهسام و تاویوی
مه رگی دایکیان نیه، کی چوزانی پیکه نین و گه زاره ی گالته هاتن تیه
بهم کردهوه سه یرو پرر سته مه ی گه ردونی ناله بار!! دهک روله
کویر بم بوتان، هوهش کراسه که ی دایکیانه به سه ر یانه وه وادیاره
له گیانه لایشا چاویکی هه ر لیان بوه که دیویتی له سه رما کوور هه لاتون
چشی له خوی کردهوه دایکه ندوه و داویتی به سه ریانا و سه ر له نوی
سروشته که وه وه قین رشتن، بو بار گرانی هه م باو بارانه که ی توند
کرد، وه دلوپه کانی سه ر (جانیت) زور تر بو ه تووت فرمیسه کی
به خوره بوسه ر گه ردانی روله کانی هه یژی هه سته سه ر یکی ده ره وه ی
کرر، دی واله شکر ی شه و له شکانایه و هه کشیته وه بو که ناری ئاسمان
وئاسوکان ره نکی شینکاری شه به قی لی نیشته وه هه ر روناکیه وه
په را گه نده ی شپرزهی تاریکی هه لته بریت، به لی گه ردون
تیشکی سه رفرازی تی که هوت، هه ی که ی هه م
وروله کانی - جانیت - وهه مو - جانیت - یکه هه ره ویته وه وشه به ق
شه به ق هه خاته جه رگی تاریکی ژیانان، کام شه به ق و کام خور تاریکی
وزوقمی زنجه کان وده رونی دانیشته وانی روشن هه کاته وه وده ماری
سرریان هه بوژینته وه، که ی هه که ی! هه چرا که ی کوژانده وه و له سه ر
ته رمه که نوپژی کرد تاخوا هه لی به سه، له وه دابو دایه سته وه ده نگی
هاته گوی: نوپژ به سه خوا نوپژی بی کرداری ناوی به فرمانی چاکه به
ندایه تی خوا هه کری، هه سته هه سته هه میکی هه منالانه بخو، زوری

پی تهچو منداله کانی بردو له پال سی منداله ی خویا پالی خستن و دانیشن
 له بهر خویه وه ئه یوت : نازانم چاکم کرد یاخراب ، ئه وه نده ئه زانم مه گهر
 ههر ده ریاسه رماو برسیتی دلی بویان نه سوتی ئه ویش چونکه نی یانه
 دل ، خومن دارو بهردو ستم نیم و دلم هه یه وه له گوشت و خوین و
 ههست په یابوه ، چون له وزنجه دا لای تهرمه که ی دایکیان به جیان بهیلم
 خو آگر خزایشم کردبی دلنیام ههر که سیک کی که بویه له باتی من نه ی
 ئه توانی ئه م خراپه یه نه کا ، به لی میرده کم هه ژاره و ایمه منداله کانی
 خومان لی باره ، به لام باتوزی ره نیچو ئه رک لی له شمان زیاتر که ین له و
 ئازارو داخه گه لی باشته که مردنی دومالی وابی گوناح له پالمانا پی
 به جهرگی دهرون و گیانمانا ، که پیاوه کم هه توه ئه مانه ی هه مو
 پی ئه لیم ، خوتازه فریان نادانه دهروه ، نهء باوهر ناکم له و دل
 رقانه نیه ، بهم جوره چه شنه ها بیرو باوهر وه ویشومه که ی دهروه
 نه سه ریازاوه ی ئه هات ، تو بلی میرده کم بهمه قایل بی ، آخو پی ی
 خوشه یایی ناخوشه ؟ ده میک زه ردخه نه و خوشی ، ده میک گرژی و
 تالی ، په شیوی و دلنیایی ، هیواو ناهومیدی به سه ری که تیکشیشاو له دم
 و چاوه جوانه زه رده که یا ئه نیوان و تهواو شیرزه و شه که ت ئه هه اته
 بهرچاو ، سه ریکی ههل بری بو ریگا که ، وا تار مایک به ره و زنجه که
 هات ، واهاته پیشه وه ، به لی خویه تی ، میرده که یه تی ، توره تهره کانی
 له شانی داگرت و دوا ی ماندونه بونی کردنی ووتی : ئاخو ئه مشه و چه ن
 ئه رک و ئازارت دیوه ، له گهل ئه م باو بورانه چون بوی ، به لام « فلیپ »
 که دی ژنه که ی ره نگی تیک چوه ئه وه نده ی تر ماندوبو ووتی : شهوی
 و ترش و توشم نه دیوه هه روا به دهستی خالیس هاتمه وه ، ماسیکم بونه گیرا ،

بهلام ماری « ماری » پیم بلی ایوه چونن ، بوچی وا په شوکاوی ، توله من
 ماندوتر دیاری ته لی یه مشه و له گهل من بوی ، ووتی ایمه چاکین ،
 ته مشه و من هر خه می توم بو ، چش له ماسی ، بهس نیه خوت به و هی
 بوی ، ئیتر هر وه کو بیهوی هه مو کاره ساته که ی بوته و او بکا و
 نه ش ویرا بیدر کینی بی ده نگ بو تایی نابه جهرگی دودلی و گومان او
 وتی : به خوا « فلیب » ئی مشه و شتیکی ناخوش رویدا ، ئوف •• لال بوم بو •
 پیش هاتنه و هی تو به زور نا زانیم بیوه ژنه که ساسه که ی دراوسیمان مردوه
 دومنداله که ی له م دنیا گه وره یه دا وهك زنجه که یان که سی ئه وان ی تیانه و
 بی که س و بی دهر ماونه وه ، « فلیب » وهك دوپشکی پیوه بدا راپه ری و
 هه ستایه سه ری و به ناو ژوره که دا که وته هاتو چو ، « ماری » یس هر
 لی وورد ته بو وه زور به په روشه وه ئه یویست ئه و کاره ی هه واله که
 له دهر و نیا بهر پای کردوه له ئاوینه ی دهمو چاویا بخوینیته وه تادانیشته وه
 ووتی : خویا هه رچهن سه ر ئه هینم و ئه بیهم سه ر له کاری تو دهر ناکهم ،
 هه تیو خستی دو منالی وا به سزمانی بی گوناح چ هونه رو سو دیکی تیایه ،
 ئه لین زانا ههن سه ری لی دهر ته که ن و لی تی ته گهن بهلام به خوا هه مویان
 بکه ونه سه ری که ناتوانن پیم به سلینن ئه م کاره ساتانه هیچ هونه رو
 سو دیکی بو که س تیایه ! •• من کابرایه کی هه ژارم ئه وی له سکی دهر یا
 روژ به روژ دهر ی نه هینم نیه بیخوین ، زور جاری وهك دوینی و ته مشه و
 ربك ته که وی هیچم دهس ناکه وی ئیستا ایمه چی له م دو هه تیوه بکه ین
 که ئیستا له ئیستی برستی و سهرما زیاتر ئازاری پیاو ئه دا • انجا روی
 کرده وه ماری : ماری بهر راستی هه والیکی ناخوشه ، ئیستا زور چاک
 له بهر چاومه گیانی « جانیت » به دهر وری زنجه که مانا وهك په پولویهك

ټه گهریت وداوامان لی ټه کا منداله کانی بگریته خومانو نه هیلین له یرسا
بمرن . . . ټاه چی بکه یین . . . ژنه هلی دایه به خوامنیش له شه ویوه ده نگی
به گویچکه ی دلا ټه چرپینی ټه لی : مناله کانی جانیت . . . مناله کانی جانیت
به سزمانو بی که سن .

« فلیب » دوباره که میک چوه وه به پیرا له پیرر وه ک مژده ی بده نی
ره نگی رون بوه وه و له ماری نریک بوه وه ، ټه ری ماری خو ایمه زورنیه
دو منالمان مردوه اگه ره هر بمانایه خو سه رمان ټه ټه برین و له برسانیشا
نه ټه مردین گریمان توزی له ټیستا برسیرمان ټه بو ، ماری ووتی نه ، سا
به خوا بشمانایه هه روه ک ټیستا ټه بو یین . ده که وابی ماری باهروا بزانی
نه مردون ، هه سته بچو دو مناله که ی « جانیت » بهینه بوراخه جیگیان
مه هیله بیدار بته وه با دیمه نی مهرگ و تهرمه که ی دایکیان نه بین ، جا
چهن دیمه نیکی خوشه که خه به ریان بوه وه هه مو به یه کا هه ل ټه روانو و
یاری اکهن ، منال دلیان زور به یه کتر اگریته وه و به هو ی سی مناله که ی
تر مانه وه زوش هوگری ایمه ټه بن . . . ده هه سته تو ټه مه بکه منیش به لین
بی ټیتر شه راب و گوشت نه خوم و هه ول زیاتر بده م بو ټیانی ټه م خیزانه
که هه ر من که سیانم ، برو بیانینه کی چوزانی به پاک ی و بی گوناچی
ټه وانه وه ټازوخه که مان فه ری تی ټاکه وی و خه لوزو نانه که مان پیت په یا
ناکات ؟ « ماری » یش هه روه کو تیشکی خور له ده رونه ساردو
سره تاریکه که یدا هه ل بی ده موچاوی روشنایی سه رکه و تن و خوینی شادی
تی زاو به هیواشی و بی ده نگی هه ستاو چوه سه ر مناله کان و ته ماشایه کی
« فلیب » ی کردو جاجمه که ی له سه ر لادان ، « فلیب » یش که دیمه نی
هه ریچ مناله که ی دی واپیکه وه نوستون دوا ی توزی سه رسامی و حه په سان

چاوه فرميسكاويه كاني بريه ماري ودهستي كرده ملي ، ئوخه ماري ،
 ئافره تي چاك ، ئوخه ماري چهن دل چال وپاك و جواميري . . خوزگه
 ئه ماري دانىشتواني كوشك و تهلار ايوش دلتان وهك دلي دانىشتواني زنج
 بوايه تاچاكه و پياو تيتان له دهست بهاتايه . .

- ته واو -

له لايه ره جهوتا له باسي ميژووي به درخان پاشادا ماناي ئه مووشانه بزانه

كه بوو	=	ئه كو بوويه
ئيش	=	شول
له بن	=	ژبن
هاو كاري - پيكه وه ئيش كردن	=	هاري كاري
ويستن	=	تقيه
وايه	=	وصيانه
هه لسان	=	رابوون
هه ردوولا	=	رهخ
نه توانن	=	دانه شن
ناردن	=	فري كرن
مانگ	=	هه يف
ده وري گرتن	=	ره خيت دي
ناشتيان	=	وه هاته فه شاردن

ههستیک

ههستیک به مژدهی بووژاندنهوهی نووسینی نووسهران ته کريت که له ماوه یه کی زور که ما گه لیک کیتی کوردی له چاپ دراون وه کو ئه لف و بی ی ماموستا ئییراهیم بالدار که ، به ئاسانی منالان فیری خویندن ته کات وه له رووی نیگاری ره نگاو ره نگو و جوانی و به ئاسانی فیربوونی مندالانه وه به یه که مین ئه لف و با ئه ژمیرریت • وه دیوانی خوالیخوش بوو حمدی به گی صاحبقران که له سه ره ئه رکی نامه خانه ی گه لایوژ چاپکراوه وینه ی بهرترین و یژه یه که وینه ی په رده ی سینما هه موو جو ره ژیانیکی ئادمیزاد ته خاته پیش چاوو ده رمانی نه خوشیه کانی کومه لایتی ئه دوزیته وه •

دیاری کاک کامهران که زنجیره هه له ههستیک ی پرر ههسته و بزوینه ری گیانی نیشتمان پهروه ریه •

- ◆ په ندی پیشیان : نووسینی ماموستای بهرزو زانا شیخ محمدی خال
- ◆ خوینده واری زمانی کوردی : ماموستا نه بهز •
- ◆ نازه نین : دیوانی کامل ژیر •
- ◆ گومی شله قاو : نووسینی محرم محمد ئه مین •
- ◆ گزنگی هه تاو : هی کاک خالد دلیرو گه لی په راوی تر بی گومان ئه مانه هه مویان مژده ی روژی خوشی ئه دهن • بام کاک شه مال صائیش مان له بیر نه چیت ئه م لاوه شیرینه هه موکاتیک بوو بوژاندنه وه و زیندوو کردنه وه ی موسیقای کوردی شه و روژ هه ر خه ریکه له پاداشتی ئه م هه ول و تی کوشینه یانا ئه خوازین وینه یان زور بیت و یگاته پله ی موسیقاره به ناوبانگه کانی جیهان •

هیا

کومه لایتی

باری ایتای ژنه شاری به کابانه

عبدالقادر قهراز

دهمیکه ئه مهوی که میک له باری ایتای ژنه شاری به کانمان بدویم ،
وا ایستا هیوای خوشه ویست ئه م ئاوانه می هینایه دی .
هرچه نده له باسه که ما که میک سه رزه نشتی خوشکوو دمایکه
شارستانیه کانم کردوه به لام تکا ئه که م که س واتنی نه گا که به تاپینه تی
مه بهس له وه : به لکه به چه شنیکی تیکرایی به وه ئه وی خوی به نیشتمان
پهروه ری راسته قینه ئه زانی به ته وای دانی بیانه نی که هرچی له م وتاره دا
هاتووه ته واره به دلیکی سافوو نیازیکی پاکه وه په ی رهوی ئه کا .
ئه گهر ژنه شاری به کانمان بیانه وی تی بگهن مه بهسی ته واره
له یاریده دانی پیاوچی به ، باش سه رنج ، ئه دنه چه شنی رابواردنی ژنه
لادی پی یه که چون له تاریکوو روونی به یانی په وه . تادوای بانگی
خه وتنان وه که مه کوی جولا په توو ئه چی وه یاریده ی میردوو باوکوو
برای ئه دا ، مهرر ئه دوشی ، دو ، ماست ، که ره ، رون ، قه یماغ
وه توراغ درووست ئه کا ، مال کوئه کاته وه خوارده مه نی ئاماده ئه کا ،
منال به خیوئه کا ، نان ئه کا ، جل ئه شوا ، ئاونه هینی چیلکه چنی ئه کا ،

له ئاودانی زه ویوو دروینه کردنا یاریدهی پیاوئەدات وە بەشان ئەوشتانە
هەلئەگری کە هیناویانەتە بەرھەم وە بەیی ئەچیتە شاروو دیھاتان بوساغ
کردنەوی ئەوشتانە •

ئەم ئافرەتانی ئەم ھەموو ئەرکە زورەیان لەسەرەو بەی نارەزایی
پیشان دان وە یامنەت کردن بەسەر کە سوو کارا پیکێ ئەھینن وە ئەگەر بگاتە
تینیان لە کانی دلیانەو وە تکا لەمیردە کانیان ئە کەن کە زنی ترینن تا
ھەوی کانیان باری شانیاں سووک بکەن •

ھەر وە ئەزانن لادی یەکان بە دانیشتوانی شار ئەلین « شلە شاری »
بە راستی ئەمە ناوو نەتورە یەکی زور خراپە وە ئەگەر باش
لەمە بەسە کە ی وەرد پینەو وە خومانمان لا سووک ئەبی چونکە لە ھەموو
جولانەو یە کمانا شلو شیواو و سستو تەمەلین بە تاپەتی ئافرەت
لە شارە کانا تاپەت ئەدەنە دواو وە ئەگەر ھەر لەم پی یە بررون ھیچ
اومیدی ئەو یان لی ناگری کە بگەن بە ئامانج •

ھەر چەندە بە شیکێ کەم لە ئافرەتە کانیان بەھوی خویندەو وە چاویان
کراو تەو وە ھەست بە چاکەو خراپە ئە کەن وە بە دل ئەیانەوی گەلە کەمان
لە ھەموو سەریکەو وە پیش کەوی بەلام ھەر ئەمان بە تەنیا ناتوانن دەردمان
دەردمان وە برینمان ساریژ بکەن •

بە داخەو وە ئەلیم دەردە مودە کەوتوتە ناو ئافرەتە شارستانیە کانیو وە
ھەموو شوینیکی شارە کانیانی گرتوتەو وە بوو بەھوی تیکدانی باری
ژیانی گەلی خیزان وە نەوینی تانەرازووی بوجەیان • گەلی قووماشی
ژانە ی وە ھەبە کەھیشتا لە کارخانە کانی ژاپونوو ئەوروپا و ئەمەریکا دەر
نەچون ھەر لەسەر نمونە کەیان فرۆشراون وە ساغ کراون تەو •

زورقووماشی واهیه که له کارخانه کانی ثم ولاتانهدا به تایه تی بوژنانی
شاری سلیمانی یا کویه یاهه ولیر ویا که رکوک درووست ته کرین •
به دبه ختی له وه دایه که دواى داوا کردنی ثم جلانه به مانگیگ
یادوومانگ له بهرچاو ته که ون وه سهر له نوی به دواى شتی تازه بابته تی
ترا ته گهرین وه ایستا ژنی واهیه ده دهستوو پانزه دهست جلی
قه دکرای له بووغچه دا هیه وه هیشتا دهقی نه شکاوه •

ته وژنه یی یادهستی نهرروا وه یا حهز له موده گوررین نه کـ
له ناوکومه لی ثم ژنانه دا ناوی نیه وه ته گهر ری که وته ناویان رووی
نادریتی وه چهنه ناغروو سه نگینو وه جاغ زاده بی به چاوی سووک ته ماشای
ته کری وه ته بی به کولک بوگالته پی کردن و تیره و توانیج تی گرتن
له بهر ته مه به ناچارى له مال هوه ته خزین وه به ده گهن ته چنه دهره و •

انجا بی یه سهر باسی خشلوو متوومووروو • پیای به سه زمان
سال دوانزه مانگه ره نیج ته دا ، شانوو قول ته کووتی وه نارهقی ره شووشین
دهر ته دا وه کی که کرده ی ته وه و برده ی زهره نگره و ورده و الافروش •
گه لی نافره تی واهیه که به بی ناگاداری ی میردو که سوو کاریان سهریان
کردوته سهر کررین و الووگورر کردنی خشلوو متوومووروو وه گه لی
شتی تری بی که لک بهم هویه وه خویان تووشی قهرزاری به کی ته و او کرده
وه ایستا که م ژن هیه پاره ی زوری ثم صنعت کارانه ی لانه بی وه روژ
به روژ ثم قهرزه له سهریان که له که نه بی •

تهوی دووربین وه تی گه گیشتووی ته ازنی ثم کرده وه بی جی به یی
ژن چون دهستووری ژبانی خیزانی تیک ته دا ، شیرازه ی رابولادنی
کومه لایه تی ته پچررینی وه دلی میرد له ژن پیس ته کا تا به نه تیجه ته بی

به هوی له یهك جیا بوونه ووه سهر گهردانیو مال ویرانی بوهر دوولا .
ژن چوونكه ناشیو بی دهسه لاته هم پیشه سازانه زور کولیان
لی ئه دن وه ساخته یان له گهلا ئه گهن ، گواره یهك كه نیوه ی التوون
وه نیوه كه ی تری مسووزه ردوو توونج بی به نرخی ئالتوونی تیزاب پی یان
ئه فروشن خو ئه گهز به مووچه ش بی دووچه ندانه ی نرخی كه ی سوودی
ئه خه نه سهر . وه ئه گهز ژن بیهوی پارچه یهك ئالتوونی خوی بشکینیه وه
وه بییکا به شتیکی تر زهره نگه ره كه تائه توانی ساخته ی تائه کا هم
له ئالتوونه كه ئه دزی وه یا ئه ی گورری وه هم حقی ده ستر کرده كه ی
خوشی زیاده ئه کا ، وه ایستا پیشه ی زهره نگه ری کیمیایی ناگاتی .
هر چه نده من کونه په رست نیم به لام ئه توانم بلیم ره وشتی پیشینانمان
له زور سهره وه گه لی جواتر وه به جی تر بوو له هی ایستمان . جارن
ئه گهز ئافره ت هزی بکر دایه له پارچه خشلیك ، میرده كه ی وه یا
باو کوو برای رائه سپارد ئه وان لای زهره نگه ر بو یان ئه دا به کردن بی ئه وه ی
بتوانی هیچ ساخته و فیلی تیا بکا چوونكه ئه ی زانی به رامبه ره كه ی پیاوه
نهك ژنی بی هیزوو بی دهسه لات .

انجا بی بنه سهر قبول : ههز چهنده بهش به حالی خوم قبولم لا
باشوویه سه نده وه حهق وایه هه موو خیزانیک بییکا به خوو وه مانگی جاریک
میوان رابگری تا له روژه کانی تری ئه ومانگه دا له ناوه ختا میوان روویان
نی نه کا وه نه په رژینه سهر ایشوو کاری ناومال ، له گه ل ئه مه شا هه زناکه م
قبول بخریته ئه و شکله وه که ایستا له سلیمانی وه شاره کانی ترمانا باوه .
وهك ئه بیه مه وه هه موو قبولیک له سلیمانی به لایه نی که مه وه ده دوانزه
دیناری تی ئه چی ، چوونكه ئه بی هه موو جوړه میوه و شیرینیو خوارده

مهنی به کی تیا بگیری وه به زور بگری به دم میوانوو مناله ورده کانیااتا •
زور خیزانی واهیه که دستکھوتی مانگانہیان هردوو یاسی
تھوہندی مهسرفی قبوله که یانه سه رهای تھو هموو زه حمه تیو
ماندوتی به که تووشی تھبن خو تھ گھر له شوینیکه وه بوت ریسه کھوی
وه گوی له قسه کانیاان بگرییت تاس تھت یانه وه وه دستت له کاروو
کاسیوو ره نجدان بونان په یا کردن سارد تھ بیته وه وه له دلی خوتا ناخ
بو تھو پاره جوانه هه تھ کیشیت که تو چونی په یانه کهیت وه ژن چونی
له ناو تھ با •

لهو حله وه که دانه نیشن تا تھو کاتهی که هه تھستن باسیان له جلی
جوانوو خواردنوو خشلوو به سه را هه لدانی په کتر تی په ررناکا وه
تھو خیزانه دوا ی روژی قبولیسان تا پانزه روژیش زیاتر هه
به چوونه وهی قبول رای تھ بویرن •

تھمه به چھشنی رابواردنی ژانمان له شماره کانا ، ایتر چون او میدی
پیشکھوتن بکهین وه روومان بی له ناو کومه لا خومان ده رخهین •

دهورهی کشتو کال

نه کرهه جاف

بوئه وهی هه مو جوتیاریک به خوشیو کامه رانی خه ریکی کشتو کالی
خوی بیت و به رهه میکی باشی له زه ویه که ی دست که ویت ، نه بی چهند
شتیک هه یه باش بیزانیت و چاویری بکات • یه کی له وانه دهورهی
کشتو کالیه •

دهورهی کشتو کالی نه وه یه که زه ویه که به نوره نه کریت به کشتو کال •
به جوریکی وا که نه رزه که بی هیز نه بیت و به رهه می زور بیت هیچ مه که زوو
نه خوشیو گیای خرابی له ناوا نه بیت • چونکه له ولانی ئیمه دا په نیسی
کیماوی نا که یه زه ویه کانمانه وه ، جا نه گهر به جوریکی تر خزمه تی
نه رزه کانمان نه که یه نه وا زیانمان نه بیت •

نه و زه ویانه ی که جوتیاره کان نه لین خراب بو وه بی به ره که ته و گیای
پسی زور تایه • هه موی خه تای نه وه یه نوره ی کشتو کالی تیا نه کراوه ،
وره نگ هه یه سال له دوای سال کرابیت به وجوره حاصلاتانه که زه وه
بی هیز نه کات ، وه کو لو که •

زه وی پیوستی به خزمهت زوره ، وه به تایه تی دهورهی کشتو کال و
کشتو کال که بو چوار سال دانرا بیت بهم جوره نه بیت :

به کهم سال زهويه که بکريت به وينجه ، يا پاقله له گهل له وه دريکی

•• باش

دوههم سال بکريت به لوکه •

سی همين سال به بوری - وه يابه به يار - نه هيلر يته وه •

چوارهم سال نه کريت به لوکه يا به توتن وه يا به مهره زه ، به پيی

نه شوينه •

رهنگ ههيه ايستا بلين ئيمه چون زهويه کانمان بکهين به وينجه !•

نهی نهوساله چی بخوين !•• نه توانن زهويه کاتان وا دابهش بکهن

که ههر پارچه يه کی بکهن به يه کیک له مانهی باسماز کرد • ديسان واش

مهزانن که وينجه که لکی لی وهر ناگريت • چونکه ههمو جوتیـاريک

حيوانو نازه لی ههيه و پيوستی به خواردن ههيه •

له زهويدا ماده يه که ههيه پيی نهوتریت - نايتروجين - بوهه مو

به رهه ميک نه نايتروجينه زور پيوسته و به که لکه • به لام بوهه مويان

به قهده يه که نا •• لوکه زوری پيوسته ، گه نمو جوش هدر زور ، به لام

ههندی نه باتی تر هه ن نه توانن نه نايتروجينه بگه رينه وه • وه زهويه که ی

پيی به هيز بکهن • وه نههم جوره نه باتانه پيی يان نهوتریت - بقوليات - وه کو :

وينجه ، سپه ره ، پاقله ، فاسولياو زور شتی تر • جاله بهر نه مهيه که

نه ليين وينجه و سپه ره به که لکه بو زهوی •

هه لئاردنی ده وره ی کشتو کالی به پيی جیگه و زهویو به ره هه مو

جوری خاکو ناوه و هه واو نه خوشيو مه گه زو چونيه تی نه و جیگه يه يه ،

گه لی جار نه بيسين پارچه زهوی يه که بئاری زوری پيوسته ،

وه پارچه يه کی زور سهرف نه کهن بو پاک کردنه وهی به لام که لکی نايیت

بوچ ؟ چونکه زهوی تهنها به بزار به پیت نابیت •• پیوستی به دده وری
کشتو کالو موادی کیمای ههیه •

له وولاته پیشکه وتوه کانداهه موشوینیک ده وری کشتو کالی بو
دانراوه له لایهن دائره ی کشتو کاله وه ، وه ئهم ده وریهش هه روا به گالته
نه کراوه به لکو له ئه نجامی گهلی ته جره به و تا قی کردنه وهی علمی و
ماندو بونی عالمه کشتو کالیه کانه وه بوه •

جا ئومیده وارم که ایمهیش له مه و دوا کشتو کال به ریکو پیکی بکهین
وه به نوره ؟ شت بچینین تا کو سودمان زورتر ده ست که ویت ، دیاره
بو ئهم ئامانجه ئه بی وه زاره تی کشتو کال چاودیری بکاتو خه ریک بیت •
به یارمه تی جوتیاره کان به گوی رایهل کردن بو فرمانی به که لک •

کچ له پیش شوو کردنا ئه گری کوریش له دوا ی
ژن هینان •••

کونفشیوس

هه مو ژنیکی جوان شهرت نیسه چاک بی به لام
هه مو ژنیکی چاک هه میسه جوانه •••

نیون دولا

سه ره به ستی با شترین ده رمانی ژیرده ستانه ،
به هه ولدان به شیکی زوری ده ست
ئه که ویت ••••

هومهر

نوسینی : ت • ب • مهریواتی

له بابته هومهر - ئومپروس - ی - ئودیس - و - الیاد - سهر
گورشته بیژی یونانی ، زانیاری زور کهمه • وه کو ئهلین هومهر کویر
بوه • هندیك ئهلین له سمیرنا - از میر - له دایك بوه • سهر گورشتهی
ئهم کویره ، له پاش ۳ ههزار سال ، هیشتا کانگایه کی روون و بیگهردو
راستیه •

له شه به قی منه تدا که هیشتا خونچهی گول نه گه شابوه وه ، ههر
شتیک تازه و نه ژاکاو بوو •• هومهر به سهر گورشته کانی چرای مدینه تی
هه لکرد • پرشنگی ئه و چرایه هیشتا ئه دره وشسته وه •

له و روژه وه هومهر مردوه تائه مرو هیشتا که سیک نه بتوانیوه شان
به شانی برروات •• زوره ها کهس هه ولی دا ، به لام له لاسایی به ولاره
هیچی که یان پی نه کراو نه یان توانی به په ریزیا برون •

- الیاد - و - ئودیس - که به شیعی جوان وتویه ، کاریکی زوری
کرده سهر ویژهی روژئاوا • بگره سهر کوردیش • چونکه تاچرای
شارستانی یونان کزنه بوو - که تورک یوناستانی داگیر کرد ، ئه وسا
چراکهی کزبوو ، وه ههر کاری ۵۰۰ سال دیل کردنی یونان له لایهن
تورکه کانه وه ، ئه و یونانه به رزهی دوینی کرد بهم یونانه دواکه وتویه
ئه مررو زانای میده کان و یونانه کان هاتوچویان ئه کرد بو ولاتی به کتری ،
بو راویژو گفتو گو •

ٲوديس کتییکی گهشتیهو باسی ٲهو کتیه ٲهکات که لهو چهرخه دا
یونانیه کان شاره زای بوون . یه کیکه له چاکترین کتیی گهشتی ،
یا یه کیکه له چاکترین کتیی سه ر گورشته . هه ر چهنده هه ندی شتی
ٲهفسانه شی تیایه . هومهر باسی - ٲودیوس - ٲهکات که چون توشی
- سیکلوس دیوی یه کچاو ٲه بی له گه ل - سپر سه یی که ر بازدا .
ٲهم دیوه هه ر چه ند بیگر مانایه ، گیاندار ی ناو ٲاوشی زاره تره ک ٲه کرد .
ٲمه یه کیکه لهو به سه رهاته گرنگانه ی ٲودیس .

به شیکی ٲودیس باسی چونه زیر زه ویه وه ٲهکات . لیره له ناو - مردوه
بی هیزه کاندای - له شه به قی به یاندا چاویان به - تاتالوس - ٲه کوهی
که له ناو چه وزیکدا سزای ٲه دن . - سیس فوس - هه ر خه ریکی ٲه وه
بوو که به رداشه زله که ی به ره وه سه ر گرده که بیات ، تاخلی بکاته وه بو
خواره وه - ٲوریون - له چیمه نه که دا بوو ، بو گوله نیرگس ٲه گه را .
- ٲاچیله س - به هه ناسه ی سارده وه ٲه یوت « هه ژار بیت و زیندوو ،
خوشتره له وه ی سه ر کرده ی مردوان بی » . چونکه به راستو ره وان ی
باسی ژین و خو و ره و شتی یونانیه کان ٲهکات ، کتیه که به لگه یه کی
به نرخی میژوییه به بی دروو ده له سه . باسی ژنانو پیوانو فرمانیان
ٲهکات . زورچاک باسی ژیان ٲهکات له کاتی - شهرو ٲاشیتیدا - و
- وه رزینو ٲایندا . باسی دراوسیو خه لکی گه ره ک ، مال و منال .
ژیانی هوگری زور جوان هونیوه ته وه .

ٲودیس به شیوه یه کی زور به رزو جوان نووسراوه ، وه کو ٲاوی
روون لیلی تیانیه . که ٲه یخوینسته وه هه ست به مه زنی هومهر ٲه که بیت .
- ٲودیس - ی پاله وان نمونه ی زیره کیو ٲازایبو نه به زیو لاو چاکیه . ٲهو

بيست ساله‌ی که له‌ده‌روه بوو ، پياوی گه‌وره گه‌وره به‌ناو بانگ
ده‌وری - په‌نه‌لوپ - ی ژيان‌دا • په‌لام ژنه‌که‌ی له‌وانه نه‌بوو له‌خشته‌ی
یهرن • نمونه‌ی ره‌وشت به‌رزی بوو • هینری خه‌یالی هوم‌هرو شیوه
دول‌به‌ره‌که‌ی له‌هه‌مو دیرریکی کتیه‌که‌ی‌دا نه‌بیریت • چ له‌باسی
به‌که‌لک‌دا و چ له‌هی بی‌که‌لک‌دا •

ژودیس له‌وکتیان‌یه که‌منال ، باوک ، دایک ، نه‌نک ، باپیر نار‌ه‌وزی
خوینده‌وه‌ی نه‌که‌ن • نه‌م کتیه به‌نرخه له‌وانه‌یه که هه‌رگیز کون‌بی ،
پیاو لی تیرنابیت نه‌وه‌نده خوشه •

له‌شیری خیاام

گورینی : سه‌لام

نه‌ی‌دل زه‌مانه غه‌می لیت نه‌وی
گیانی شیرینت ده‌رته‌چی شه‌وی
خوش بژی ئیمرو له‌سه‌بزه زارا
به‌رله‌وه‌ی سه‌بزه‌ی خاکت سه‌رکه‌وی
به‌هه‌وری نه‌وروز گول چاوی شوریا
توو پیاله شه‌راب دامینی چیا
ئیمرو تیر سه‌یری سه‌وزه گیابکه
سه‌ی له‌خاکت سه‌وز نه‌بی‌گیا

ليکولينهوه

خوينه وارني به ريز : ټاشکرايه که به بي ليکولينهوه و ره خنه و راويژ ،
هيچ کار يک ناگاته نه انجام که لکيکي نه و توي نايث • نه ده بيش له م
باره يه وه و بگره له هه مو فرمانيکي تر ، پتر پويستي به ليکولينهوه و ره خنه
هه يه • چونکه نه ده ب ژيانه و ژيانيس هه موشتيه که و نه بي به ورديو
هوشيارانه بژين و دوورين له هه له وه • جابو نه وه ي هه له نه که ينو نه وه ي
نه يخوينينه وه بزائين له چ پله يه کدايه و تاج ردايه ک به که لکه و چ
که مو کورتيه کي تيايه •• بريارمان دا که ده رگايه کي تيايه تي و هه ميشه بي
بکه ينه وه له ژير ناوي ليکولينهوه دا بوبه راورد کردنو لي و رد بونه وه ي
نوسراوه کاني - هيو - •

جاتو نه ي خوينه واري دلسوز : له کاتيکدا که لاپه رره کاني هيو
نه خوينينه وه ، به رو که شي به سه ريامه ررو ، و رد به روه له هه مو نوسراو
وشه يه کي ، زياتر سه رنج به ده ره نوسين نه ک سه روتارو ناوي نوسه ر !
دواي نه مانه له خوت بپرسه که تاج راديه ک که لکت له م ژماره يه
وه رگرتوه ؟ چ ناریکو کورتيه کي تيايه ؟ • چي بکريت بويشکه و تي
نه م گوفاره ؟ • انجا به ده رونيکي پاکو بيريکي روشنه وه وه رام

بدهروه •

له کاتیکدا دینه سهر ره‌خنه و لیکولینه‌وه ، ئەبی کینه و دوو دلی
بخهینه لاره ، ئەبی بزاین کهره خنه و لیکولینه‌وه هه‌روا شتیکی ئاسان
نیه ، پیوستی به‌شاره‌زایه‌کی ته‌واو هه‌یه ، ئەبی به‌هیچ جوریک هه‌له‌ی
تیانه‌بیت و هه‌موشتیک نرخ‌ی خوی بدریتی • وا باشه‌به‌پی تیواناو
پیوستی وزاین ، له‌ووتار یاچپروک ، یا‌هه‌لبه‌ست ره‌خنه بگیریت ئە‌گه‌ر
پیوستی کرد • دوای ئەمانه تائه‌توانیت ره‌خنه و لیکولینه‌وه که‌ت کورت
که‌روه ، تا‌کو زور جی‌گه نه‌گرت •

ووتی به‌جی

ئیش‌بکه به‌ئیش‌کردن قهرزی ژیان ئە‌ده‌یت‌ه‌وه ،

پیاوی بی‌ئیش‌دزی ناو کومه له‌که‌یه‌تی •

فولتیر

پیاوی چاک ئە‌خوا بو ئە‌وه‌ی بژی پیاوی خراپ

ئە‌ژی بو‌ئوه‌ی بخوات •

سوقرات

له‌گه‌ل نه‌فسی‌خوت به‌رقبه له‌گه‌ل هاو‌زبان‌ت

نه‌رم ••••

کونفشیوس

نوبل کی بہ

چہم چہ مال : محمد نوری توفیق

وہر گراوہ

زور کہس له ئیمہ ناو بہ ناویان له ئیستگہ کانہوہ گویمان لی ئہ بیت
وہیان له روزنامہو گو فارہ کانہوہ ئہ یخوینینہوہ کہ فلان جائزہی نوبلی پی
بہ خسر اوہ له پزیشکیدان له فیتہ ریا له کیمیاویا یان له ناشتی عالمیدا •
یان •• یان •• ئایا ئہم جائزہی نوبلہ چیہو بہ کی ئہ دریت ؟
الفرد نوبل زانایہ کی کیمیاویہ کہ لہ سالی ۱۸۳۳ لہ شاری استکھولم
لہ سوید لہ دایک بووہ وہ لہ سالی ۱۸۹۶ لہ روزی ۱۰ کانونی یہ کہم
لہ شاری سان ریمو لہ ایتالیا گیانی بہ خاک سپاردوہ نوبل لہ سہرہ تادا
ئہ نڈازہر - مهندس - ئہ بیت لہ پاشا ہموو ہولیکی ئہ داتہ سہر ئہو
شتانہی کہ ئہ تہ قنہوہ وکو - دینامیت - کہ لہ سالی ۱۸۶۲ دروستی
ئہ کات • ئہم کابرایہ لہ ژیانیا پارہ یہ کی زور کوئہ کانہوہ بی ئہوہی کہ
سوودیک لہو پارہ یہی و ہر گریٹ ژیانی پرر ئہ بیت لہ ناخوشی و
ناسووری بی ژن ہینانو مندال بوون ئہ برریتہوہ پاش مردنی تزیکہی ۹
ملیون دولاری لی بہ جی ئہ مینیت لہ پیش مردنی خویا فہرمان ئہ دات کہ
ئہو پارہ یہو قازانجہ کہی بدریت بہو کہ سانہی کہ ژیانی خویان تہر خان
ئہ کہن لہری پی سوودی بہ شہر بہ تاو خوشی رابواردنیا • وہ ئہو پارہ یہ
بہ سہر ئہو کہ سانہیا بہ ناوی - جائزہی نوبلہوہ - دابہش بگریٹ •

چونیتہی دابہش کردنی جائزہی نوبل

نوبل ئہو جائزہ نایابہیہ کہ بو وولاتیکی تاپہ بہ تی یان بو گہلیکی

تايه به تي دانه تراوه • به لکوو بو هموو که سيک که له پيناوی سوودی
 گشتی و خزمه تي به شهریه ت ژيانی خبات ئەکات • ئەدریت به هندی •
 به فرسی • ئەمەریکی • ئینگلیزی • روسی • کندی • هولندی • وه
 هموو ئینسانیهک • به لام ئەو زانیانهی که ئەم جائزه یه یان بو دانراوه
 پینجن فیزیوا کیمیا • پزشکی • فیزیولوجیا • ویژه • ناشتی عالم •
 وه بریاری دابه شی کردنی ئەو جائزانهش له چوار شوینه وه ئەدریت •
 ۱ - ئەکادیمیهی پزشکی بو فیزیوا کیمیا له سوید ۲ - جامعهی
 استکهولم بو فیزیولوجیا و پزشکی ۳ - ئەکادیمیهی ویژه له سوید •
 ۴ - ئەو دوو کومه له زانیاریه و فرسا و اسپانیا بو ویژه • وه جائزه ی
 ناشتی عالمهیش له لایهن پینج زانیای به ناو بانگه وه که پارلومانی
 نه رویجی هیلان ئەبژیریت • ئەو که سانهی که سه ریهی نوبل
 هه لئه سووررین لیژنه یه که که حکومه تی سوید دایان ئەنیت • ئەم
 جائزه یه له پاش پینجه م یادگاری مردنی الفرد نوبله وه که ئەکاته ۱۰
 کانوونی یه که می ۱۹۱۰ دهست کرا به دابهش کردنی • سالی وا هه یه
 ته نها یهک جائزه ئەدری به چهنده که سيک به نیوه یی وه یان چهنده که سيک
 یهک چهشنه جائزه وه ئەگرن وه یان کهس شاد نایت به وه رگرتنی ئەو
 جائزه یه • ئەو که سانهی که به شداری وه رگرتنی ئەو جائزه یه ئەبن
 لهو زانا بلیمهت و بیر تیزانهن که گه شتوونه ته ئەو په رری زانیاری و
 داهینان و دوزینه وه و زانستی •

هه تا کوو ئیستا جائزه ی نوبل به کی دراوه ؟

ئەو جائزه یه لهو روزه وه که دهست کراوه به دابهش کردنی تا کوو
 پیرار ۱۹۵۶ بهم جوړه دابهش کراوه • له زانستی فیزیوا ماموستا

روتجنی ژلمانی که تیشکی ٹیکسی دوزیه‌وه له سالی - ۱۹۰۱ - وه‌ری
گرت هر له زانستی فیزیوا کیمیادا مدام کوری و میرده‌که‌ی که
فهرنسن و رادیومیان دوزیه‌وه له سالی ۱۹۰۳ وهریان گرت • مارکونی
ایطالی که جهازی بی‌ته‌لی دوزیه‌وه له ۱۹۰۹ داوه‌ری گرت له زانستی
پزیشکیدا : السیر فریدریک غرانتی که نه‌دی که ماده‌ی نه‌سولینی
دوزیه‌وه له ۱۹۲۳ دا وه‌ری گرت وه والسیر الکسندر فلیمنغی که
ماده‌ی پسلینی دوزیه‌وه له ۱۹۴۵ وه‌ری گرت •

وه جائزه‌ی ویژه‌یش - ادب - ماموستای چیروک نووسی ردیارد
کبلنچی ٹینگلیزی له ۱۹۰۷ دا وه هه‌لبه‌ست بیژی هندی رابندرانات
طاغور له ۱۹۱۳ دا وه چیروک نووسی فهره‌نسی اناتول فرانس ۱۹۲۱ دا
وه‌ری گرت •

ئو که‌سانه‌ی که جائزه‌ی ئاشتی عالمیان وه‌رگرتووه : سه‌ره‌ک
نیودو روزفلتی ئهمه‌ریکی له سالی ۱۹۱۶ دا وه وودرو ولسن که هر
ئهمه‌ریکیه له ۱۹۱۹ داوه سیاسی به‌ناوبانگی فهره‌نسی ارستید بریان له
۱۹۲۶ دا وه‌ری گرتووه •

ئو که‌سانه‌ی که له سالی ۱۹۵۶ دا وهریان گرتووه ئهمانه‌ن •
جائزه‌ی ویژه : هه‌لبه‌ست بیژی اسپانی جوان رامون جیمینز
ماموستای جامعه‌ی بویرتوریکو که ته‌مه‌نی ۷۴ ساله •
جائزه‌ی فیزیوا به‌سه‌ر سچ زانای ئهمه‌ریکیدا که له بابته گویزه‌ره‌وه‌ی
هیزی کاره‌باوه تیکوشاوون •

جائزه‌ی کیمیا به‌سه‌ر سیر هنشیوودی ٹینگلیزی ماموستای
جامعه‌ی ئوکسفورد که ته‌مه‌نی ۵۹ ساله له‌گه‌ل زانای روسی سمنیوفی

روسی که تهمه‌نی ۵۸ ساله جایزه‌ی پزشکی و فیزیولوژی‌اش به‌سهر
سی که‌سدا به‌ش کرا فورسمانی ته‌له‌مانی که تهمه‌نی ۵۲ ساله وه
دکتور دیکسون که تهمه‌ریکیه و تهمه‌نی ۶۰ ساله وکتور کورناند که
هر تهمه‌ریکیه وه تهمه‌نی ۶۰ ساله •

هیوادارین روژیکیش بیی که تهمه‌یش وه‌رگری جایزه‌ی نوبلمان
تیا هه‌لکه‌ویت •

سرف

له‌ئاسوی نیشتمانی پیروزی شاری که‌رکو‌کوه که‌شه‌قه‌قی‌داو
تیشکی زیرینی په‌خشان‌کرد خونچه‌ی هیوا گه‌شایه‌وه وه له‌خوشیانا
نیوه‌ئاله بون خوشه‌که‌ی له‌رانه‌وه وه دووسی دلوپ ئاورنگی عه‌تراوی
رژانه‌سهر خاکی نیشتمان و به‌روو په‌کی گه‌شه‌وه • پیروزیابی
له‌شه‌فه‌ق‌کردو ووتی ئوخه‌ی کا‌که‌گیان باب‌ه‌سبی له‌تاریکستانا ژیان ،
ژیانی رووزه‌ردی ریشه‌و گه‌لاو چلی زه‌رد‌کردم •

— هیوا —

هيو او خوینده وارانى

تى يىنى

- ۱ - وه لاملې پرسىاريك ئهدرېته وه كه سوودى گشتى تىابىت و دوورېت له سىياسهت •
- ۲ - پرسىاره كان كورتمېن و نرخی زانىارى تىاهېت •
- ۳ - هه پرسىاريك لېژنه به سهندى نه كرد وه لاملې نادرېته وه :
ژيان على :- له بهرچى حكومهتان سكه پارهى خريان په سهند كرد
پارهى چوارسووچ و درېژكوله يان په سهندنه كرد •
هيو او چونكه سكه پارهى خرر له كيسه دا باشر كوئېتېته وه پارهى
چوارسووچ و درېژكوله و سى سووچ له كيسه دا جى خوى
ناگرېت و بوشايى ته هيلېته وه •
شوان حافظ :- چ پياويك قهلاى بعلبه گى بنا كرد و كهى بنا كرا •
هيو او به ته واوى مېژووى بنا كردنى قهلاى به علبه گ نه زانراوه به لام
له ده ورى صلاح الدينى ابوبى دا بناكه ته واو بووه ، چونكه
نه خشهى صلاح الدينى پيوهيه •
شهرمېن قادر :- جگه ره كيشان زيانى ههيه ؟
هيو او جگه ره كيشان بوپرو جوان زيانى زوره به تايېته تى بوكچان وژنان
چونكه بونى ده مى جگه ره كيشو و زهردبوونى دهست وپه نجه
بوكچانو نافرته شتىكى په سهند كراونيه لاي پياو •
په روين سعيد :- بوچى هه ندى جار شيت له خوېه وه بى ده زمان كردن
چاك ئه بېته وه •
هيو او هه ندى شيت بوون له رووى كار نه كردنى اعصاب وه يا ياله خه فه تىكى

زورو ترسیکی زوره وه رووئهدات ئهم جوره شیتانه له دوای

ماوه یهك چاك ئه بنه وه •

بهلام ئهوانه ی بههوی نهخوشی سفسلس وه یابریندار بونی

جیهازی عصبی یه وه شیت بوون بی ده زمانکردن چاك نابنه وه •

شمیدین دلیر :- ئایا له کیشانی جگه ره وه نهخوشی سهرتان پهیدا ئه بیت ؟

هیوا به زوری ئوکه سانه ی جگه ره کیشن نهخوشی سهرتان ئه گرن له

٢٧٪ ئهوانه ی جگه ره کیشن تووشی سهرتان ئه بن •

له کفری یه وه كاك صابری حاجی فتح الله ئه نویسیت که ژماره کانی

هیوا زوری ناگاته دس خاوه نده کانیان •

هیوا تاوانی دائره ی پوسته یه ئیمه وا خه ریکین بههوی کار به ده ستانی

مه سئوله وه چاریکی ئه مه بکه یین !

له دوا جارا تکاته که یین چهن که س ژماره یان پی ئه گه یشتووه

ئاگادار مان بکه ن تاوه کوسه ره له نوی ئه وژمارانه ی نه گه یشتووه

بویان بنیرین •

بو كاك • ا • م

له باره ی نویسنه کانی گو فاری هیوا وه كاك ا • م لی کولینه وه یه کی

دوو رو دریزت بوناردوین ئه گه رچی ووتاره که له زور سه ره وه سوود

به خشه به لام له بهر دریزه ی ووتاره که بلاونه کرایه وه ئه ی برای دلسوز

تکای ئه مه ت لی ئه که یین ره خنه کانت به کورتی بنوسه تاوه کو بتوانین

هه له کانمان راست که ینه وه •

كاك شین ئه لیت بهرگی گو فاری هیوا ساده بی جوانتره و ناوبه ناو

له به ینی ووتاره کانا شیعر بلاویکریته وه ئیمه له م باسه وه بیرورای

خوینده واران وه ر ئه گرین تکاته که یین ئیوه چو تان لایشه •

یانی سهرکه وتنی کوردانه

ئەندامە گشتییە کانی یانە ی سهرکه وتنی کوردان لەسعات پینجی
ئیوارە ی روزی ۳-۱-۱۹۵۸ دا بوهه لێزاردنی لیژنە ی تازە ی ئیدارە
کوبونە وه له ئەنجامی هه لێزرد نا کاک ره شهیدعارف بو به موخته مه د ،
دکتور هاشم دوغرمچی به نائیبی موخته مه د کریم سعید زانستی
به سکرتر وه کاک حافظ مصطفی قاضی به ئەمینداری حسابات وه جنابی
شیخ مصطفی قهره داغی وه کاک احسان شیرزاد وه انور صائب
وه دکتور صدیق ئەتروشی وه کاک جهمیل شهرف کران به ئەندام •

• وه پایه بلند محمود بابان بوو به سه ره کی فخری یانە •

ههروه ها به ریوه به رانی تازە ی یانەش بو توله سه ندن له سستی سالانی
رابوردوو به گورجی کهوتنه کردو کوشی •

دهرگای یانە هه مو روژیک له سعات سی ی پاش ینوه روانه وه کرایه وه
قوتایان مه ئموران کهوتنه هاتو چو کردن وه تا درهنگ قوتایه کان له ژووری
خویندنه وه دا له ده ره سه کانی مه که تبه یانا خه ریکی خویندن و تی کو
شین ئەبن •

بویار به دانی قوتایان سندوقی پیتاک هه لو اسرا ئەویا وه دلسوزانه ی هات و چوی
یانە ئە که ن که موزور به ئاره زووی خویان پاره ئەخه نه ناو ئەوسندوقه وه
وه ماموستایان و قوتایان و نیشتمان په ره وران پیکه وه هه موو له ژووری
رابوردن و هه سانه وه دا له ژووری ئیداره دائه نیشرو به روویه کی گه شو

خوشه وه له گهل په کتری دا گفتوگو ته که نو بوژیانی کامه رانی وولانه که
بویه رزی خوینده واری بویه جی هینانی فرمانیکی سود به خش هه ریه که
به جیا بیرله کاریک ته کاته وه • دیاره ته جوره ده زگاوه موئسه سانه
هموی بوخزمه تی گشتی په وه ته و مروفانه ی خزمه تی ته م ترحه
جیگایانه بکه ن خزمه تی خویان ته که ن بو دواروژی نه وه کانیه ان
تی ته کوشن •

تیر ته خوازین پیاوه نیشتمانییه کانمان هه میشه به رده وام بن •

بوئه وانهی ته یانه وی فیری زمانی کوردی بن ته ندانه کانی یانه ی
سه رکه وتن بریاریندا له سه ری مانگی شوبانه وه ده رسی کوردی
بخوینریت • ته میش بوفیربونی زمانیک هه لیکه بوتان ، تاشوین هه یه
به زوویی بچه ئیداره ی هیوا ناوی خوتان بنوسن •

لیون تولستوئه لی

روزنامه موزیقه ی ئاشتییه ، ده نگه میله ته شمشیری
هه قه ، پشت و په نای کلوانه ، لغاوی ده می زور دارانه ،
له رزینهری ته ختی قه سه رو زور دارانه •
پیش ته وه ی بیرله چاکه کردن بکه یته وه بیر له وه بکه ره وه
که خراپه نه که یت •
شهر به چاکه نه بی به زور له ناو ناچیت •

چيروك

له ناسوى كورده واريه وه :

كاروان

نوسه رى

محمد سهيد جاف

كات له چلهى زستان دابو روژ خهريك بو پرشنگى روشنايى جهان
داگيرىكا • كاروانىكى كورد له ديبى به كى سه د مالى دا له قوژبنىكى
كوردستان دا بون • سهروكى كاروان له مالى خانه خويى خه به ريبى بو وه
دواى شهوى له گهل هاورى كانى دا • نانو چاىيان خوارد
خانه خويى كه يان • روى كرده سه ركاروان پى ووت برابى شيرينم من
تالىو ترشى روزگارم زور ديوه • وه زور شاره زايى هم ناوهم • ايوه
ريگه كه تان دورو دريژه پيوسته له لاريوه كاروانه كه تان بهن • چونكى
ماوه به كى زوره جهرده و ريبى گران هم وولاته يان داگير كردوه • همو
روژيك خهريكى تالانو پياو كوشتن • ژيانيان به دانىشتوانى هم وولاته
تال كردوه •

همو روژيك به بيانوى شتيكه وه له تازاردان وه كوشتو برين مان •
دهست كوتايى ناكهن • هم وولاته جوانه پرسامانهى ايمه يان
داگير كردوو •

هر سه جهرده بهك پارچه به كى كردوه به فرمان ره وايى خوى •

سهر کاروان ووتی لالو گیان هرچنده لهسهر هم باسه بروین
 لهسه فوره کهمان دوا ته کهوین • وهذرو جهرده کان لی مان ناگدار همین •
 به پیوستی همزانم دوا بکهوین • بوئه وهی هرچی دانیشتوانی دی کهتان
 ههیه • گهوره • بچوک لهزنو له پیاو هه مو کوپنه وه چند ناموز گاریهک
 یان بکهم • بوئه وهی تو لهته نیایی ده رچیت وه هاوریت بو پهیدا بیت •
 لالوی خاوهن مال کوره کهی نارد بوناو ناوایی هرچی دانیشتوانی دیی
 هه بو هه موی بانگ کردن دووسی ریز لهده ورپی ناگردانی ژوری مالی
 لالو دانیشن • کوری گهنجی سهر کاروان • وه کو ماموستایهک ووتار
 بدا روی کرده دانیشتوان • ووتی خوشکو برا خوشه ویسه ته کانم
 وولانه کهمان له ژیر جهورو سزای جهرده داگیر کهره کانا • نه نالینیت •
 هم دزه ره وشت پسانه نیشتمانی خوشه ویسه تی ایمه یان کرده
 به جهولان گای زور و زولم • وه کرده وهی ناشیرینی خویان • دهر دو
 سزایان گه شتوته راده یهک دانیشتوانی وولات هه مو کاتی سهرو مالو
 نابرویان له خه تهر دایه وه له کوشتو نابرو بردن مان ده ست کوتایی
 ناکهن • پیوسته • بو پاک کردنه وهی نیشتمانه کهمان • لهم دور ندانه •
 دهستی یه کی تی بو یه کتری در یژ بکهوین • وه ههستی به ره ره کانی
 له هه مو وولات دا بلاو بکهینه وه بوئه وهی روزیک گورج تر بتوانین هم
 جهردانه له نیشتمان دور بخهینه وه • وه دانیشتوانی وولات له نازارو
 ستم یان رزگار بکهوین • پیوسته تی بگهین • هم دزه نامردانه • بو
 فهوتاندن وه له ناو بردنی ایمه هه مو جوره سزاو فرو فیلک به کار
 همین • • خوشه ویسه کانم بو به ره ره کانی یان به هه ستیکی پر برواوه

خومان ناماده بکین • بهی گومان ټه توانین وولات له دیمه نی بهد ره زیان
پاک بکینه وه •

سه کاروان • دواي ټه وهی قسه کانی تواو کرد • هرچی
دانشتوان هه بو به یهک دنگ ووت یان به راستی ووته له مه جوان تر وه
به چی تر نیه • بو له مه ولا به هرچی هیزمانه وه هه به ره ه لستی دزوجه رده
نه کین • دواي ټه وهی دانشتوانی ټاواپی یهک به یهک دست گوشین یان
له گهل کاروان که ره کان دا کرد رویشته وه بومالی خویان • پاش
رویشتی دانشتوانی دی • کاروان که ره کان وولاخه کان یان بار کرد
وهه مویان مال ټاواپی یان له لالوی ریش سپی خاوه ن مال کرد •

به ره ټامانچ له ټاواپی دور که وته وه • وه له چاو گوم بوون کاروان
ماوهی چوار ساعات له دی دور که وته وه • کات به ره و ایواره
ټه رویشت بایه کی ساردی لی هه ل کردن • هه وریکی رهش به ری
روژی گرت • توزه توزه باران دهستی پی کرد • کاروان له ترسی دزو
چهرده ناویرن لابه نه جیگایهک • بو ټه وهی ټارامی تیا بگرن • که دواي
هه وا خوش بون • له سه ره سفره که یان برون • رویش له ټاوا
بوونابوو • بهرچاو وور ده ورده تاریک ټه بو کاروان ریگی که وته
دهر به نیک • ټم به ره و به ری دو کیوی بهرز وه سه ره لوت که کانی پر
به فرپو • شهویان به سه را هات بارانی تیکه له به غر به سه ریانا ټه باری •
بهرچاویان زور تاریک بو چهند جاریک له بهر تاریکی ریگیان لی گوم بو •
به تیشکی روشنایی بروسکه ریگا که یان ټه دوزیه وه • هیچ په نایهک نه بو
په نای بو بهرن • به ناچار پی هه ریگیان گرت به رو • بهم جوره ماوه به کی
زور رویشتن زوری نه ما بو • سهرماو برسیتی • به ټاواپی کاریان تی بکا

بلام سهروکی کاروان کهله پیشی همویانهوه بو • بهده نگیکی بهرز بانگی
 هاوریی کانی نه کرد • نهی ووت هیچ مترسن نهوه نمان نه ماوه لهم
 تهنگانهیه رزگار بین بهماویه کی کهم نهگینه دیی خان • لهویی نهتوانین
 مانویه تی دهر بکهین • وه خواردنیك بخوین وه ههروهها وولاخه کایش
 ئالیك نهدهین • لهدیی خانهوه نهوه نمان نامی نیت بودیی خومان •
 لهتاریکیو ریی گران رزگارمان نه بیت • لهپاش نهوهی سهر کاروان بهم
 قسانه هیوای خسته دلی هاوریی کانیهوه سرنجی دا نهسپه کهی باش ریی
 ناکات وه له شتیك نهسه له میتهوه • وه کو هستی به ترسیك کردیت •
 سهر کاروان رهفتاریی نهسپه کهی شارهزا بو نهویش زو بهدهستو برد
 تفنگه کهی ، لهشانی کردهوه پریی کرد له قیشهك وهخوی ناماده کرد بو
 کاره ساتیک ههر نهونده زانرا له پرر • له بهر دهه یا چوار زهلامی چهك
 بهدهس له بن بهردیکا راست بونهوه بانگ یان کرد ووتیان کاروان هیچ
 بهرو دوا مه کهن ههر چیتان پی ههیه بهجی ی بهیلن • نه گهر زیادو کهم
 بجولینهوه جگه لهوهی بارو وولاخه کان تان بهین هه موتان
 نه کوژین سهر کاروان تی گه یشت جهرده ریگای لی گرتون
 بریاری دا بهر گریی یان بکا کتو پر له له نهسپه کهی دابهزیی • بانگی
 هاوریی کانی کرد وه کو سهر لهشکریك فرمان بدات پی ووتن هه موتان
 له وولاخه کان تان دابهزن

— ماویتی —

چیروکی ژماره

مانگ گـیران

نووسینی : ساجد ناوار

کات شهوه •• مانگ له بوشایی ئاسمانا تانه یه کی ره شی به سه را
کیشراوه و ئهلین - گیراوه - وهک ئه و تانه ره شه ی که به سه ر دلی هه مو
مروفه هه ستداریکی ئه م شاره خوشه ویسته که - سلیمانیه - کیشراوه ،
رهک ئه و پهرده ره شه فه ترانیه ی به سه ر روی ناسکه مه ردمی رو خسار
شیرینا کیشرابی که - په چه یه - •

له شه وه زه نکى تاریکا ، له کاتی دل په ستیو پرر خه مو په ژاره بی
هه ستی مروف ویله به شوین تروسکه یه کا که توزی باری خه فه تی
سوک کات •

هیوای ئه و دله په ستانه تروسکه ی ئه ستیره جریوه داره کانی ئاسمانه ،
یا تریفه ی زیرینی مانگه ، که چی به هه وری ماته می شه وه ی پایزا

ٲهستيره كان پوشراون ، مانگيش كزو ليلايي داهاتوهو ٲهلين - گيراوه- .
 دلانيش ويلن بهشوين تروسكه يه كا .
 وا ههنگاو ٲهنيو ملي ريگام گرتوه بي ٲامانچ ٲهروم و لهده ريباي بيرا
 مهله ٲه كه م و زاخاوي دلهي پهستمي پي ٲهدهمهوهو كوشكي بهختياري
 له بوشايي ٲاسمانا بو دروست ٲه كه م و لهدهست ٲزياني رراسته قينيهي
 شيواوم رراٲه كه م ، . . ههستي مروفايه تي ، خهبات و تي كوشان كه
 خويلاي سهرمن به پيري پوچي بي واته مهست ٲه كه م و خوم دهست خهرو
 ٲه كه م ، . . چونكه لهشكري ٲهشكه نجهو زيان و هه ٲزاري و لي قهوماوي
 زاله و بهر گريم پي ناكريت و لهدهستيان رراٲه كه م ، ٲه گهرچي بو
 ماوه يه كي زور كه ميش بيت .

- «مانگ گيراوه» وشه يهك لهدهمي مروفيكي « ريبوار كه دامي بهلاما
 هاته دهرهوهو كزهي له جگهرم ههلساندو له خهوي شيريني پيري كردم و
 كه ديم له كولانيكي تاريكي پرر كه لاوه ويران بووا خوم دوزيهوه ، . .
 سه پيريكي ٲه م لاو ٲهولاي خوم كرد كه سم تيايا بهدي نه كرد ، تاچاو
 برري ٲه كرد خانوي ته پي و ههرهسي هينا بوو . . چهند نيوه ديواريك
 مابونهوهو قوت قوت له م لاو لهولا چه واشه پي بلاو بويونهوه وهك تا پوي
 رهش كه ٲامادهي هيرش و پهلامار دان ين .

نهخشي دهستي سروشتي چه پگهردي ناله بار بوون ، تادويني بو
 خيزاني دهرن پرر له هيواي بهختياري تيا ٲه ٲزاو له شهوه زهنگا
 تروسكهي هيواي پهردهي رهشي ٲه م گوزه رهي دائه درري ، وا ٲه مرو
 ويرانه و بوه به مهلبه ندي - په پو - و جي ٲاوازي خه مگيني .
 وورده وورده وهك مروفيكي قهلهمي دهست و قاج شكاو ملي ريگام

گرت ..

.. گویی قولاغ بوم .. چونکه دهنگیکی دلگیر ، دوور نههاته گویم ،
زور به نهسپایی بهدم دهنگه کهوه چوم ، تائهات دهنگی پتر نه بو ..
« دم .. دم .. دم .. دم » هاتمه بهردم کولانیکی پیچاو پیچ ، که
کانگای دهنگه که لهویوه بو ، تیله چاویکم گرتنه پال پایهیه کی قوتی
نهو ناوچهیه ، .. کهدیم .. کچیکی هشت نو سالان لهسه رته پولکهیه کی
پال پایه که راوه ستاوه و پالی پیوه داوه و هردوو دهستی خستونه سهر
سنگی و تیله چاوه و ورشه داره کانی بریوه ته ئاسمان ، نهو جیگایه
که مانگی تیا گراوه ! ..

لهته نشتی نه لایه وه منالیکی ته من دوو سی سال لهخوی که م تر
رراوه ستاوه و قویه کی قویاوی به دهست و بهو به داریک زور به هیمنی و
لهسه رخو لی نه دا ..

(دم .. دم .. دم .. دم .. دم ..)

به سرنجیکی تاییه تی بوم ساغ بووه که هردو کیان پی خاوس و
سهر روتن ، کهچه کراسیکی سادهی خاکی له بهردایه و بهس ،
لاوازیه که شی بی گومان هوی دوردو برسپه تیه ، مناله کهش ههر لهو
بابه ته بو ، شهروال و کراسیکی بوری له بهرابو ، زانیم که براییه تی *
(دم .. دم .. دم .. دم ..) بی وهستان نه م ئاوازه خاموشه لی
نه دات و جار جاریکیش سرنج له خوشکه تاساوه که ی نه داو روو نه کاته وه
* ئاسمان

لهژیانی رراسته قینه یاندا بی گومان بی تروسکه و هیواو ئامانج
نه ژین ، دلیان بهروژ خوشه و لیان دوور که وتوته وه ، .. تروسکه ی

مانگ له شه و زه نگا زاخاوی دلهی په ستیان ته داته ووه و باری لی قه و ماویان
له سهر سوک ته کات و که چی ته ویشیان لی گیراوه ، ناچار ته بن و ته چن
رووی تی ته کهن و ته نه که به ئاوازیکی خوش وه ئاوازی دهرونی
خاموشیان که پرر له مهره بانیه ، بوی لی ته دن ، به لکو لایه کیان لی بکاته ووه
له ژیانی رراسته قینه یان تی بگات و دل نهرم بیت و خوی له حه شار دهر
بهینی و به تریفه ی زیرینی توزه روشنایی بهختیاری بگه یه نیت به دلی ته م
هه ژاران ، باری خهم و په ژاره بیان سوک کات •

له م کاته دا یادی - بی که س - ی نهرم کرده ووه که ووتبوی :

« تهی مانگ تو قیله ی دهرده دارانی »

بی چریه ، به ئه سپایی خوم کشانه دواوه بوئوه ی په تی خه یالیان
نه پچرم وه کو ته و کابرا ریواره ی که له خیالی دامو ووتی « مانگ
گیراوه » •

﴿ ژان ژاک روسو ته لی ﴾

- ◆ له ئازادی وازهینان وه واز هینان وایه
له ژیان •
- ◆ نه گه تی میله تیک له مه دایه بی گوره
بیت •
- ◆ تاریکی نه زانین باشتره له رووناکی
دروزن •

باوهر پي ڪراوى لھيوا

ل :-

- بهغداد : ۱ - ماموستا به شير موشير - حيدر خانہ
- سوله يمانى : ۱ - رؤف معروف - خاوه نى كتيب خانہ گهلاويژ
- ۲ - محمد عارف معروف - خاوه نى كتيب خانہ زيور

ڪرڪوك :- عمر بى ڪهس - شه قامى سيروان
شققلاوه :- مه خزن سفين طه ٺه حمد خوشناو
ههولير :- خاوه نى كتيب خانہ سهر به ستي رؤف معروف
ڪويه :- خاوه نى كتيب خانہ حاجى قادري كويى محمد شوان
رانبيھ :- توفيق مهلا سهديق

هیسوا
گوڤارنکی نه ده بی و زانستییه
مانگی جارنیک ده ره چئی

HÎWA

Govarêkî Edebî u Zanistîye
Mangî Carêk Dereçê

Beḫdad - Gapxaney Temedun
M. Salih El-E'zemî

بهغداد : چاپخانهی تمدن
محمد صالح الاعظمی